

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

Bakalářská práce

**LAND COVER / LAND USE V SEVERNÍ ČÁSTI
SUBURBÁNNÍHO PROSTORU MĚSTA ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.

Autor práce:

Pavel Krupka

České Budějovice 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 29. 4. 2011

.....
Podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petře Karvánkové, Ph.D., vedoucí své bakalářské práce, za ochotu, trpělivost, čas, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování bakalářské práce věnovala. Poděkování také patří Mgr. Martinu Blažkovi za pomoc při zpracování podkladů v programu ArcGIS. Poslední, ale velké poděkování patří mé rodině za podporu při mém studiu.

Anotace:

Krupka, P. (2011): Land cover/ land use v severní části suburbánního prostoru města České Budějovice, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 84 stran.

Bakalářská práce se zabývá využitím a pokryvem země v severním suburbu Českých Budějovic, které je vymezeno jako suburbánní lem katastrálních území obcí přímo sousedící s katastrálním územím krajského města Jihočeského kraje Českých Budějovic. Předkládaná práce sleduje změny krajinného pokryvu a jeho využití, které nastaly v zájmovém území mezi roky 2008 a 2011. V teoretické části je nejprve diskutována problematika suburbanizace a změn krajinného pokryvu a jeho využití v rámci České republiky. Součástí bakalářské práce jsou také mapy aktualizovaného stavu land use/land cover jednotlivých katastrálních území pro rok 2011 a tabulky sledující vývoj počtu a pohybu obyvatelstva mezi roky 2004 – 2010 v těchto územích.

Klíčová slova: České Budějovice, land use, land cover, suburbanizace

Annotation:

Krupka, P. (2011): Land cover/land use in the northern suburban area of the city České Budějovice, Bachelor Thesis, University of South Bohemia, Pedagogical faculty, Department of Geography, 84 pages.

This bachelor thesis deals with the land use and land cover in the northern suburbs of České Budějovice, which is defined as the suburban edge of the cadastral municipalities directly adjacent to the cadastral territory of the regional capital of South Bohemia České Budějovice. This thesis tracks changes in land cover and land use, occurring in the area of operations between 2008 and 2011. In the theoretical part are firstly discussed the problems of suburbanization and land cover changes and its use within the Czech Republic. The thesis also includes the maps of updated status of land use / land cover of the particular cadastral territories for the year 2011 and the charts following the development and movement of population between the years 2004 - 2010 in these areas.

Key words: České Budějovice, land use, land cover, suburbanisation

Obsah

1. ÚVOD	6
2. REŠERŠE LITERATURY	8
2.1. Krajina, land use, land cover	8
2.1.1. Krajina	8
2.1.2. Land use	9
2.1.3. Land cover	10
2.2. Urbanizace, suburbanizace	10
2.2.1. Urbanizace	10
2.2.2. Suburbanizace	11
2.3. GIS, DPZ	13
2.3.1 GIS	13
2.3.2 DPZ	14
3. CÍLE PRÁCE, METODIKA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ PRÁCE, VYMEZENÍ ÚZEMÍ	15
3.1. Cíle práce	15
3.2. Metodika a postup zpracování	16
3.3. Vymezení území.....	24
4. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	26
4.1. Fyzicko-geografická charakteristika území	26
4.2. Sociálně-geografická charakteristika území	29
5. CHARAKTERISTIKA A LAND USE/LAND COVER JEDNOTLIVÝCH KATASTRÁLNÍCH ČÁSTÍ SEVERNÍHO SUBURBIA ČESKÝCH BUDĚJOVI	31
5.1. Katastrální území obce Branišov u Dubného	31
5.2. Katastrální území obce Čejkovice.....	35
5.3. Katastrální území obce Dasný.....	40
5.4. Katastrální území obce Bavorovice	44
5.5. Katastrální území obce Hrdějovice	47
5.6. Katastrální území obce Úsilné	52
5.7. Katastrální území obce Hůry	57
5.8. Katastrální území obce Vráta	61
5.9. Katastrální území obce Hlinsko u Vráta	65
6. ZÁVĚR	68
7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	70
8. SEZNAM PŘÍLOH	75
9. PŘÍLOHY	76

1. ÚVOD

Po mnoho staletí se na území našeho státu udála řada historických událostí, které měly vliv na využití země a krajiny obecně. Na většinu dějů při změnách využívání ploch a krajiny měl člověk. Jeho zásahy jsou nejvíce patrné v zemědělství, průmyslu, ve městech, ale i ve volné krajině. Pojmy jako urbanizace a pozdější suburbanizace, industrializace a využívání přírodních zdrojů ovlivnily a ovlivňují naše okolí stále.

Mezi „pra předchůdce“ použití metody land use/land cover můžeme na území dnešní České republiky považovat Müllerovu mapu Čech (měřítko cca. 1:132 000) z roku 1720 a Müllerovu mapu Moravy z roku 1716 (podruhé vydána roku 1790, měřítko cca. 1:180 000). Jan Kryštof Müller tyto mapy vyhotovil na základě potřeb rakouské monarchie, která chtěla zmapovat a rozlišit využití svého území. V těchto mapách byly zakresleny všechny vojenské, hospodářské a správní požadavky úřadů, takže zde nalezneme jak topografický obsah (např. komunikace, sídla, vodní plochy a toky atd.), zemědělsky užívané plochy (vinice, zemědělské usedlosti, chmelnice) a těžba nerostných surovin a jejich zpracování (doly na stříbro a zlato, hutě, sklárny), tak i správní budovy (pošty). Na toto dílo navazují a zároveň ho rozšiřují opět rakouská a rakousko-uherská vojenská mapování: I. vojenské mapování – josefské¹, II. vojenské mapování – Františkovo², III. vojenské mapování – Františko-josefské³.

Dalšími a patrně zásadními kroky pro rozvoj zkoumání změn land use/land cover byl objev fotografie a rozvoj letectví. Tímto spojením ve 20. století mohly vzniknout snímky země, fotografované z větší výšky (1. polovina 20. století letecké snímky, 2. polovina 20. století družicové snímky), a tím i rychlejší a přesnější zhodnocení využití země a její pokrytí.

První konkrétní práce o využití země či pokryvu země se objevily ve 30. letech 20. století ve Velké Británii. Mezi mezníky patří Šestnáctý mezinárodní geografický kongres v Lisabonu v roce 1949, na kterém vznikla Komise světového výzkumu využívání krajiny⁴. Jejím největším přínosem byla dohoda o používání jednotné mapovací legendy při vytváření map (větších měřítek) využití krajiny (J. OŤAHEL, J.

¹ Provedené mezi roky 1764-1768 a jeho zpřesnění provedené v letech 1780-1783, zakreslování do mapy bylo prováděno metodou „a la vue“ (od oka)

² Vzniklé mezi roky 1836-1852, před jeho vznikem byla provedena triangulace pro jeho geodetický základ a tím se stalo mapování přesnějším

³ Morava a Slezsko zmapována 1876-1878 a území Čech 1877-1880, v tomto díle poprvé použity vrstevnice a kóty

⁴ IGU – LUCC (International Geography Union – Land use and land cover changes)

FERANEC 2006). Od té doby je DPZ⁵ jedním z hlavních informačních zdrojů pro zjišťování využití a pokryvu země. Díky snímkům bylo možné vytvořit podkladové mapy v programu ArcGIS pro předkládanou bakalářskou práci, jejichž vyhodnocení bude součástí dalších kapitol.

Tito předchůdci pomohli najít metody k hodnocení land use/land cover v severní části suburbánního prostoru města České Budějovice, které by mělo být hlavní částí mé bakalářské práce. K důležitým otázkám, kterými se budeme zabývat při vypracovávání, patří následující: Jaký je pokryv země, jaké je využití země v severním suburbu jihočeské metropole? Jaké změny nastaly mezi roky 2008 a 2011, popřípadě jaké jsou jejich dopady na krajinu? Jaká je návaznost pokryvu krajiny a její využití na územní plány katastrů obcí mého zájmového území? Jaký vliv bude mít suburbanizace na vybrané území?

Bakalářská práce vznikla za podpory Grantového fondu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v rámci projektu Geografické aspekty organizace funkčního městského regionu Českých Budějovic, na katedře geografie Pedagogické fakulty JČU, hlavním řešitelem je Mgr. Michal Vančura, PhD. Společně jsme pak s Mgr. Petrou Karvánkovou, PhD. a Mgr. Martinem Blažkem zpracovávali problematiku identifikace a vnitřní diferenciací suburbánní zóny města České Budějovice na základě funkční typologie a využití ploch, resp. metod land cover/land use. Stejně téma, jen se zaměřením na tematiku změn land cover/land use v jižním suburbánním prostoru (suburbánní lem) města Českých Budějovic je řešeno v rámci jiné bakalářské práce zadané na KGE, PF JU v Českých Budějovicích (viz. BERANOVÁ, 2011).

⁵ DPZ – dálkový průzkum Země, prováděný snímkováním z letadla či družice

2. REŠERŠE LITERATURY

2.1. Krajina, land use, land cover,

2.1.1. Krajina

Geografie studuje krajinu jako komplex vzájemných vztahů mezi přírodou a lidskými aktivitami na různé úrovni, od lokální až po globální. Tyto vztahy a jejich důsledky se časem mění, proto se i krajina ve svém charakteru, strukturách a jejich prostorovém uspořádání transformuje (I. BIČÍK, L. KUPKOVÁ 2006). *Krajina* je taktéž ústředním pojmem geografie, jedná se o územně ohraničenou část krajinné sféry⁶. Pod názvem *krajina* si můžeme představit určitý prostor na zemském povrchu, který je výsledkem různě velkých vlivů přírodních a antropogenních procesů a jevů (M. BOLTÍŽIAR, B. OLAH 2009). *Krajina* jako chorologický geosystém je část zemského povrchu tvořící celek kvalitativně se odlišující od ostatních částí krajinné sféry. Je vymezená svými přírodními hranicemi, má vlastní vnitřní strukturu. Krajina se skládá z prvků a složek (složka se skládá z více prvků, které samy o sobě jsou nedělitelné) a vztahy mezi nimi. (DEMEK 1981). *Krajinu* vnímáme jako konkrétní část zemského povrchu, jejíž vzhled a charakter je podmíněn jednotnou strukturou a shodnou dynamikou (M. HAVRLANT, L. BUZEK 1985). *Krajina* je svérázná část zemského povrchu naší planety, která tvoří celek kvalitativně se odlišující od ostatních částí krajinné sféry. Má přirozené hranice, svérázný vzhled, individuální vnitřní strukturu, určité chování (fungování) a specifický vývoj (J. DEMEK 1974).

Z hlediska historického pojetí *krajiny*, podle P. SKLENIČKY (2003), je *krajina* územím, které se po určitou dobu svérázně vyvíjelo geopoliticky, hospodářsky a kulturně v závislosti na přírodních podmínkách, vyplývajících ze zeměpisné polohy.

Pojem *krajina* vymezuje i český zákon, přesněji Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb., jenž ji definuje jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, která je tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.

MIKLÓS a IZAKOVIČOVÁ (1997), či HORÁKOVÁ (2007) ke struktuře krajiny přistupují geneticky (snaha popsat krajinnou strukturu z hlediska jejího

⁶ Krajinná sféra – obal Země, zahrnuje svrchní část litosféry, hydrosféru, pedosféru, biosféru, atmosféru a antroposféru, včetně vazeb mezi sférami

postupného vývoje a působení člověka). Dále pak v rámci struktury krajiny vymezují tři substruktury podle vývoje, fyzického charakteru a využití krajiny člověkem, a to na:

- 1) Primární struktura krajiny – soubor prvků krajiny, tvořící původní a trvalý základ pro další struktury
- 2) Sekundární struktura krajiny – viditelná povrchová část geosystémů, která bezprostředně tvoří hmotné prvky prostředí života člověka a jiných organismů, sféra nejbezprostřednějšího zájmu člověka
- 3) Terciální struktura krajiny – tvořená prvky a subsystémy socioekonomické sféry, tyto prvky a jevy jsou nehmotné v podobě zájmů, projevů a důsledků činnosti společnosti a jednotlivých odvětví v krajině

2.1.2. Land use

Již v názvu zadání této bakalářské práce najdeme pojmy *land use* a *land cover*. Tato anglická dvousloví jsou v naší společnosti poměrně nová a jejich používání se ve veřejném životě začíná v 2. polovině 20. století zvyšovat.

Problematikou využití země a krajinného pokryvu se od roku 1996 zabývá skupina LUCC (LandUse and LandCover Changes) působící pod hlavičkou Mezinárodní geografické společnosti IGU (International Geography Union). V České republice se velkou měrou o rozvoj zkoumání využití země postarala studijní skupina LUCC Czechia, vedená předním českým geografem I. Bičíkem, jejímiž členy jsou pracovníci Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Tato skupina vytvořila databázi dlouhodobých změn využití ploch Česka za ZÚJ⁷ za roky 1845, 1948, 1990 a 2000, která je přístupná na internetových stránkách ^[1]. Druhým neméně významným pracovištěm zabývajícím se změnami v krajině je Geografický ústav Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který se zaměřuje spíše na geo-ekologický směr zkoumání využití země a krajinného pokryvu.

Land use do českého jazyka překládáme jako využití země, půdy či krajiny a můžeme ho definovat podle F. ŽIGRAI (1983) jako konkrétní projev lidské aktivity

⁷ ZÚJ – Základní územní jednotka. Databáze vytvořená I. Bičíkem čítá 8903 jednotek pokrývajících celé Česko. Data k ZÚJ pocházejí ze 4 zdrojů: z mapování Stablního katastru (1826-1843), vytvoření listů pro jednotlivé katastry a přepočítání z rakousko-uherského systému jiter a sáhů do metrického (1948), převedení předchozích dvou do elektronické podoby a doplnění o údaje z Centrální databáze Katastrálního úřadu v Praze za roky 1990 a 2000.

v prostoru a čase, který v sobě zahrnuje historický, hospodářský, sociální a kulturní potenciál a představuje průnik mezi přírodními podmínkami území, technickými možnostmi a poznatky člověka. Jiný pohled na land use má A. P. A. VINK (1983), jenž jej považuje za výraz člověkem cíleného ovlivňování ekosystémů za účelem uspokojení některých jeho potřeb.

2.1.3. Land cover

Land cover je často zaměňován s výše uvedeným pojmem *land use*, ale již jeho český ekvivalent – krajinná pokrývka, nám napoví odlišnost. Definovat ji můžeme jako fyzický stav současné krajiny, reprezentovaný jak přírodními, tak i člověkem modifikovanými a vytvořenými objekty (J. FERANEC, J. OŤAHEL 2001). Je odrazem působení lidské činnosti na abiotickou a biotickou složku krajiny a zároveň odráží stupeň její antropogenní přeměny (M. BOLTÍŽIAR, B. OLAH 2009). Jak uvádí L. KUPKOVÁ (2011) ve svém článku, podle FAO⁸ je *land cover* – krajinný pokryv vegetace (pěstovaná i přírodní) nebo člověkem vytvořená konstrukce (silnice, budovy atd.), které se vyskytují na povrchu země. I jiná přírodní skupenství či uskupení jsou považována za land cover, např. voda, moře, led, ledovce, písek, skály atd..

2.2. Urbanizace, suburbanizace

2.2.1. Urbanizace

Slovník sociální geografie (JOHNSTON A KOL. 2000) uvádí, že *urbanizace* je proces stávání se městským. V témže slovníku najdeme i rozdělení na tři způsoby nahlížení na urbanizaci: geograficko-demografické, behaviorální (změna chování, poměšťování, sociální změny) a pohled v souvislosti se strukturálními změnami vyvolanými kapitalismem a industrializací. Tyto tři pohledy je důležité chápat jako vzájemně se ovlivňující a propojené složky.

Slovem *urbanizace* si podle O. MULÍČKA (2008) můžeme představit změnu sociálně-prostorových forem společnosti v důsledku společenské modernizace. Autor na ni pohlíží jako na mnohvrstevnatý proces s více úhly pohledu. Rozlišuje ji na urbanizaci ekonomickou (snižování pracovníků v primárním sektoru), demografickou

⁸ FAO (Food and agriculture organization) – orgán OSN pro rozvoj zemědělských oblastí, cílem je snižování chudoby a hladu, poskytuje pomoc při plánování a radí v oblasti strategií rozvoje.

(zvyšování podílu městského obyvatelstva), sociální (změny ve způsobu chování, „poměšťování“ obyvatelstva) a prostorovou (změny v uspořádání sídel, posun městských jader atd.). Podle něj je *urbanizace* chápána v rámci převládajícího pohledu společnosti jako koncentrace obyvatelstva do městských sídel a z toho vyplývající zvyšující se podíl městského obyvatelstva na úkor venkovského.

Známý český sociolog J. Musil ve své práci zabývající se hlavně sociologií města a bydlení definuje ve Velkém sociologickém slovníku (MUSIL 1996) *urbanizaci* jako: „nejobecnější prostorovou koncentraci lidských činností i obyvatelstva projevující se změnami v chování lidí, v jejich motivacích, kulturních vzorech i ve formách organizace společnosti. Změny jsou vyvolány životem v prostředí s velkým počtem, vysokou hustotou a značnou různorodostí obyvatel, aktivit a lidských výtvorů“. Autor odlišuje *urbanizaci* dvěma užšími pojetími. První chápe jako proces koncentrace obyvatelstva, při kterém dochází k růstu a velikosti měst a s tím souvisejícímu růstu podílu městského obyvatelstva v určitém území. Druhý, užší pohled definuje *urbanizaci* výhradně jako kulturní a sociálně-psychologický proces, kdy lidé přebírají určité prvky městské kultury, chování, ideje, sociální organizace, které vznikají ve městech a jsou pro ně charakteristická. V České republice se výzkumem *urbanizace* dlouhodobě zabývá geograf M. HAMPL (1987, 1996, 2005), *urbanismu* jako aplikovanému vědnímu oboru pak J. HRŮZA (2002) a K. MAIER (2002, 2004).

Z porovnání geografické a sociologické definice můžeme soudit, že geografové kladou větší důraz na prostorovou distribuci obyvatelstva, naproti tomu sociologové spíše na změny, které koncentrace a činnosti vyvolávají ve společnosti. Obě definice spojuje pochopení *urbanizace* jako procesu v prostoru, nikoliv však s časovým vymezením.

2.2.2. Suburbanizace

Oblasti zkoumání procesů *urbanizace* a *suburbanizace* se v českém porevolučním geografickém prostředí nejvíce věnují urbánní geografové Sýkora a Ouředníček. Jejich vysvětlení a pohledů na suburbanizaci je mnoho. Na první pohled může být suburbanizační proces chápán jako transformace sociálního a fyzického prostředí z venkovského na (před)městské (M. OUŘEDNÍČEK, J. TEMELOVÁ 2008). V odborném článku s názvem *Suburbanizace v České republice: aktéři suburbánního rozvoje* (M. OUŘEDNÍČEK 2011) vysvětlují suburbanizaci jako jeden z urbanizačních

procesů, který přispívá k přeměně venkovského prostředí a společnosti na městské. Tato přeměna probíhá v místech, která můžeme označit jako sub urbs - z latinského „za“, „vedle“, „pod“ městem (M. OUŘEDNÍČEK 2011). V tomtéž periodiku vysvětlují S. KUČEROVÁ a P. PULDOVÁ (2011, s. 32) *suburbanizaci* jako děj, během něhož sídlo v zázemí velkého města expanduje do prostoru. Je to jedna z fází vývoje města, pro kterou je typické snížení dynamiky růstu a populační ztráty městského centra se současným přesunem obyvatelstva do okrajových částí aglomerace (ta jako celek ovšem stále populačně roste). Nemůžeme ovšem na *suburbanizaci* pohlížet jen jako na růst počtu obyvatel v okrajových částech města, ale i jako na změnu sociální struktury obyvatelstva, proměnu architektury a změnu funkčního využití území.

SÝKORA (2003) vnímá *suburbanizaci* jako hlavní proces měnící příměstskou oblast a do ní se přesouvající aktivity, např. bydlení, obchodu, skladování, výroby atd. Pro *suburbanizované* zázemí města lze získat typické charakteristiky. Jsou to nižší hustota osídlení oproti městskému centru, samostatné či řadové rodinné domky se zahradou vytvářející rezidenční zóny, podél dálnic a důležitých dopravních komunikací vycházejících z města vznikající průmyslové a komerční zóny a parky. KUBEŠ (2009a) k takovéto formě industrializace příměstské oblasti použil termín *industriální a marketová suburbanizace*, který znamená vznik nové či přemístěné průmyslové výroby z města na venkov (do nezastavěného území aglomerace) a vznik nákupních zón s hyper- a supermarkety. Takto využívaná území bývají často v blízkosti důležitých silničních a dálničních komunikací. *Suburbanizaci* neutváří jen člověk a jeho činnosti, ale i jím vystavěné objekty, kde tyto aktivity může uskutečňovat. Stejný autor tvrdí, že „na *suburbanizaci* je vhodnější nahlížet jako na proces, který vede k vytváření nových typů zástavby a využití území v rámci existujících sídelních struktur.“

Například KUBEŠ (2009a) použil ve své publikaci termín *suburbium* (*suburbanizované sídlo*). To vzniká enklávovitým územním rozšiřováním městské zástavby, obyvatel a způsobu života od kompaktní zástavby města oddělené nezastavěným prostorem (vazby k městu jsou např. v rámci dojížděky atd.). Pokud se zástavba města a suburbia spojí, stane se *suburbium* součástí předměstí města z geografického hlediska, ale z administrativně-správního hlediska to tak vždy být nemusí (což bude prokázáno i dokázáno v této práci).

V geografii se můžeme setkat s různými názory ke všem procesům, jevům či tématům. Ovšem proces *suburbanizace* je jedním z těch, kde se geografové shodnou a mají na ni podobný pohled. Vybrat jednu z výše uvedených definic jako tu

„nejméně“ je velmi těžké, nicméně lze doufat, že představa o daném pojmu byla pomocí této kapitoly vytvořena.

2.3. GIS, DPZ

Důležitým „pomocníkem“ při vytváření map land use/land cover v zájmovém území jsou geografické informační systémy (GIS), které by se neobešly bez dat získaných dálkovým průzkumem Země (DPZ).

2.3.1 GIS

Geografický informační systém GIS je IT systém pro získávání, ukládání, analýzu a vizualizaci dat, která mají prostorový vztah k povrchu Země.^[2] Tato data, s nimiž GIS pracuje, se označují pojmem geodata (prostorová data) a jsou určena svou dynamikou, topologií, geometrií a atributy (DUBSKÁ 2010). Pro GIS jsou geodata nepostradatelná, jsou jeho hlavním kapitálem a tvoří až 80% jeho hodnoty. GIS je možno chápat v mnoha rovinách, VOŽENÍLEK (2000) na ně má tři různé pohledy, a to za a) GIS jako software (např. ArcMap, ArcCatalog), b) GIS jako aplikace (územní plány obcí), c) GIS jako nová vědecká disciplína a technologie (hardwarové a softwarové prostředky). GIS je multifunkční a s postupem času rostl počet oborů, které ho začaly používat (DUBSKÁ 2010).

Příklady využití GIS:

- Geologie – geologické mapování
- Krizové řízení – protipovodňová opatření, dojezdová území sanitních a hasičských vozů
- Lesnictví – lesní hospodářství, skladba lesů
- Obchod – monitorování zákazníků, optimalizace dopravy zboží
- Památková péče – dokumentace památkových měst, rozmístění památek v území

2.3.2. DPZ

Metody DPZ umožňují rychlý sběr informací o krajině v odpovídající kvalitě a přesnosti. Z jejich výsledných produktů – ortofotosnímků se dají získávat aktuální informace o krajině. Také je s jejich pomocí možné rekonstruovat krajinný pokryv a využití země v minulosti (BOLTIŽIAR, OLAH 2009). DPZ je získávání informací o objektech a jevech na zemském povrchu bez fyzického kontaktu s ním. Základním podkladem jsou různé družicové snímky, ovšem v nejjednodušší formě můžeme k DPZ použít i lidský zrak.^[3] DPZ využívá časové řady leteckých či družicových snímků. Nabízí velké množství informací o vývoji a změnách krajiny, jejího využití, obhospodařování. Umožňuje sledovat antropogenní vlivy na krajinu.^[4] Vzhledem ke stále častějším změnám v krajině je potřeba neustále většího množství dat (o land use/land cover) na mnoha místech a v co nejdelších časových řadách. Pro tyto požadavky je nejideálnější využití snímkovacích družic, operujících ve vesmíru. Družice obíhají kolem planety Země neustále a díky tomu ji (její povrch) mohou i nepřetržitě sledovat.^[5] V současné době dlouhodobě snímkuje Českou republiku automatické družice LANDSAT TM, SPOT, RADARSAT atd.

3. CÍLE PRÁCE, METODIKA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ, VYMEZENÍ ÚZEMÍ

3.1. Cíle práce

Předkládaná bakalářská práce je rozdělena do 6 kapitol. Úvodní kapitola nám nastiňuje téma a klade otázky, na které by měla tato práce odpovědět. Ve 2. kapitole bude proveden rozbor literatury věnující se tématům souvisejícím s touto prací. Důležitá je podkapitola 3.2. Metodika a postup zpracování práce, která podrobněji přibližuje postup vytvoření výsledných map severního suburbia města Českých Budějovic a metodiku hodnocení využití a pokryvu země. V kapitole 3.3. vymezíme zájmové území. Kapitola č. 4 obsahuje stručnou sociálně-geografickou a fyzicko-geografickou charakteristiku. Hlavní částí práce je 5. kapitola se svými podkapitolami, které již řeší land use/land cover a jeho změny v jednotlivých katastrálních územích severní části suburbánního prostoru Českých Budějovic. V závěrečné kapitole budou zhodnoceny výsledky práce.

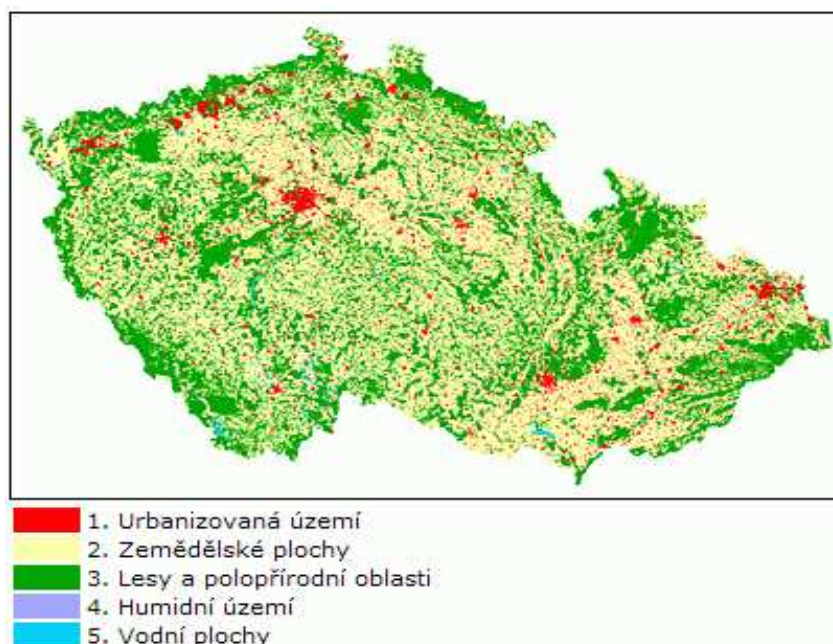
Hlavními cíli práce bylo:

- Shromáždění dostupné literatury věnující se metodice výzkumu a zájmovému území
- Vymezení severní části suburbánního prostoru města České Budějovice
- Na základě ortofotosnímku provedení analýzy funkční typologie a využití ploch (land cover/land use) a její následné zpřesnění a aktualizování vlastním terénním šetřením
- Převedení získaných údajů do prostředí geografického informačního systému (GIS) pro potřeby závěrečné analýzy a vizualizace
- Vytvoření map land use/cover vymezeného území pro rok 2008 a 2011
- Na základě analýzy vytvořených map popsání využití země a krajinného pokryvu katastrálních území ve vymezeném území k roku 2011
- Popsání případných změn ve využití země či v pokryvu země, které se udály od roku 2008

3.2. Metodika a postup zpracování

Prvním krokem bylo vymezení území (viz. kap. 3.3.). Následovalo vytvoření legendy (mapového klíče) k budoucím výstupovým mapám a také k vybrání kategorií (tříd) land use/cover. Základní funkční typologie ploch v katastru města ČB a jeho suburbánním lemu je založena na metodice programu CORINE⁹ [6] Land Cover (dále již CLC). Základní hierarchie tříd databáze CLC je uspořádaná do 3 úrovní v závislosti na měřítku mapy.

- 1. Úroveň je vhodná pro mapy s měřítkem menším než 1: 000 000, tím pádem je i méně podrobná, obsahuje 5 tříd. (Obr. 1)
- Užívá se při zobrazování území celých států či kontinentů

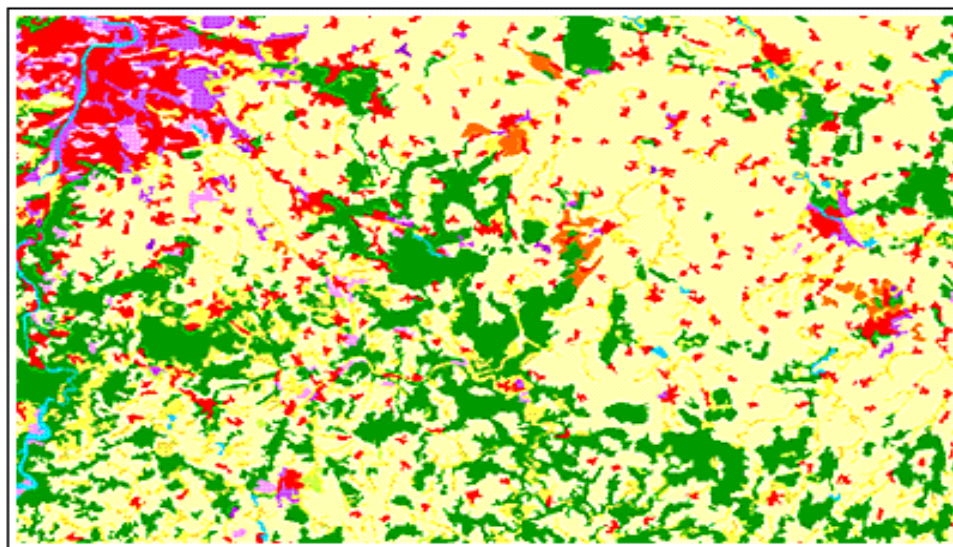

Zdroj: www.cenia.cz (2010)

Obr. č. 1 Ukázka mapy CLC 1. úrovně se seznamem tříd

⁹ Program CORINE (COoRdination of INformation on Enviroment) byl zahájen na popud Evropské komise v roce 1985. Jeho cílem je sběr, koordinace a zajištění kvalitních informací o životním prostředí a přírodních zdrojích, které jsou srovnatelné v rámci Evropského společenství. V roce 1991 rozhodla Evropská komise o rozšíření projektu na státy střední a východní Evropy díky podpory z fondu PHARE. Cílem projektu CORINE Land Cover je tvorba databáze krajinného pokryvu Evropy na základě jednotné metodiky a pravidelná aktualizace databáze.

- 2. Úroveň je vhodná pro mapy měřítka 1: 000 000 – 1: 500 000. Počet tříd je 15 (na území ČR se jich vyskytuje 13). Jejich číslování udává, pod kterou z tříd 1. úrovně daná třída spadá. (Obr. 2)
- Používá se pro zobrazení území velikosti např. kraje

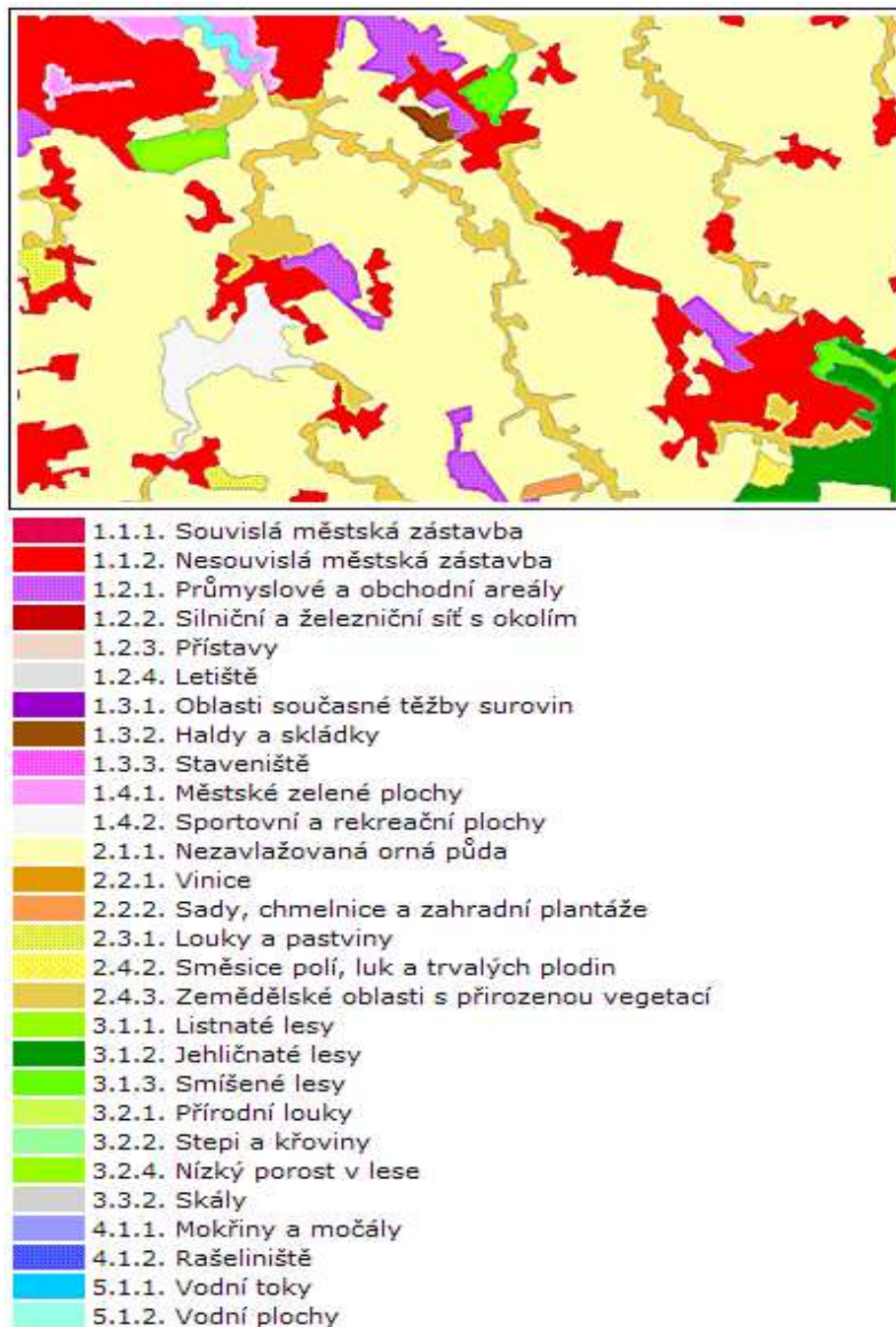

	1.1. Obytné plochy
	1.2. Průmyslové a obchodní zóny, komunikační síť
	1.3. Doly, skládky a staveniště
	1.4. Plochy umělé, nezemědělské zeleně
	2.1. Orná půda
	2.2. Stálé kultury
	2.3. Pastviny
	2.4. Různorodé zemědělské plochy
	3.1. Lesy
	3.2. Plochy s křovinnou a travnatou vegetací
	3.3. Otevřené plochy s malým zastoupením vegetace nebo bez vegetace
	4.2. Vnitrozemská humidní území
	5.1. Pevninské vody

Zdroj: www.cenia.cz (2010)

Obr. č. 2 Ukázka mapy CLC 2. úrovně se seznamem tříd vyskytujících se v České republice

- 3. Úroveň pracuje se základním měřítkem 1: 100 000, obsahuje 44 tříd, z nichž na území ČR jich je 28. (Obr. 3)
- Používá se při zobrazení území o velikosti např. ORP či obce

Zdroj: www.cenia.cz (2010)

Obr. č. 3 Ukázka mapy CLC 3. úrovně se seznamem tříd vyskytujících se v České republice

Z tohoto projektu (CLC) vychází i náš mapový klíč. Jako vzor byla vybrána legenda územního plánu města České Budějovice, přístupného online ^[7]. Pro potřeby této práce byla zjednodušena, neboť využití země a krajinný pokryv byl v první fázi práce sledován pomocí družicových snímků.

Změny v kategorizaci využití země a krajinného pokryvu země proti předloze byly následující:

- z původních 5 kategorií území pro bydlení zůstaly 2 – Bydlení individuální a Bydlení venkovského charakteru, vynechány byly kategorie Území pro bydlení kolektivní, Území smíšená s bydlením individuálního charakteru a Území smíšená s bydlením kolektivního charakteru z důvodu nevyskytování se takovýchto ploch v zájmovém území
- z podkategorií území pro bydlení bylo použito jen příměstí (index-3) a venkov (index-4); vynechány byly podkategorie město a předměstí
- v kategorii Území pracovních aktivit byly podkategorie pracovních aktivit opět omezeny na příměstí (index-3) a venkov (index-4), vynechány byly podkategorie Území pracovních aktivit město a Území pracovních aktivit předměstí
- kategorie území městské a krajinné zeleně bylo spojeno a vymezeno na podkategorie zeleně hřbitovní a zeleně ostatní, do které spadá převážná část zeleně

V našem případě byly pro příměstské typy podkategorií určeny katastry obcí Rudolfova, JZ části Hrdějovic, Vráta a Úsilného. Pro Branišov, Čejkovice, Dasný, Bavorovice, Hůry byly přiřazeny pro podkategorie typy venkov. U rozdělení na venkov či příměstí byla zohledněna vzdálenost od centra Českých Budějovic, typ a charakter okolní krajiny, druh bydlení, způsob žití.

Jednotlivé kategorie a jejich zkratky (indexy) po redukci mají tuto charakteristiku:

A) Území s individuálním charakterem bydlení (IN-3, IN-4)

- převaha obytných činností v individuálních domech, jako jsou například vily (max. 2 NP¹⁰), nájemní domy (max. 3 NP) či bodové domy (max. 4 NP), většina z nich má zahradu či předzahradu (veřejnosti nepřístupné)
- přípustné jsou rovněž činnosti, děje a zařízení poskytující služby zdravotní a sociální, vzdělávací, kulturní a kultovní, sportovní a infrastrukturní (zejména dopravní), nepřekračující místní význam v rozsahu lokality, která je na venkově rovna úrovni čtvrti

B) Území pro bydlení venkovského charakteru (VEN-3, VEN-4)

- zvláštní případ funkčního typu území
- obytné činnosti v domech venkovského typu, kdy funkce bydlení může být doplněna jinými činnostmi a ději (pěstování ovoce a zeleniny, případně chov různých užitkových zvířat, čili nepodnikatelská činnost za účelem zásobování rodiny), stavby vedlejší, se základními objekty bezprostředně funkčně související zemědělské - samozásobitelské hospodářství (stodola), typické větší, veřejnosti nepřístupné zahrady
- přípustné jsou rovněž nerušící činnosti, děje a zařízení poskytující služby místního dosahu, zejména činnosti, děje a zařízení zdravotní, vzdělávací, kulturní a kultovní, nezbytná technická zařízení, zařízení pro dopravu v klidu a činnosti a zařízení rekreační

C) Území pracovních aktivit a (PA-3, PA-4)

- určená výlučně pro umístění průmyslových podniků, výrobních provozoven, skladů, skladovacích ploch
- zařízení pro obchod a administrativu
- přípustné je i služební bydlení související s provozem či zařízení související s obchodní činností zemědělského podniku

¹⁰ NP – nadzemní podlaží

D) Území zemědělských aktivit a výroby (PZ-3, PZ-4)

- tato kategorie je určena především pro činnosti, děje a zařízení zemědělské výroby a zemědělských provozů, jako např. areály zahradnické a zelinářské, pěstební, chovatelské
- dále sem patří stavby a zařízení zemědělských provozoven, zpracovatelské provozovny zemědělských podniků
- přípustné je i služební bydlení související s provozem či zařízení související s obchodní činností zemědělského podniku

E) Území pro sportovní areály (SA) a sport a rekreaci (SR)

- do území sportovních areálů byla zařazena místa pro hromadnou rekreaci, sport, zábavu a pro provozování sportovních komplexů, sportovišť organizované tělovýchovy
- území pro sport a rekreaci jsou určena pro hromadnou rekreaci a zábavu či sportovní využití, např. zábavní komplexy, rekreační střediska

F) Území technické vybavenosti pro likvidaci splaškového a dešťového odpadu, území pro elektřinu (TK, TE)

- TK jsou místa pro stavby zajišťující odkanalizování celého správního území města (čistírny odpadních vod)
- území pro výrobu a distribuci elektřiny (TE), slouží k zásobování celého správního území elektrickou energií (transformátory, vstupní rozvodovny)

G) Území pro areály nadměstského významu (A)

- území, jejichž význam přesahuje hranici bližšího spádového okolí (mající celoměstský, regionální význam), jedná se o jedinečné stavby, vynikající například svým zaměřením
- např. zoologické zahrady, veletržní plochy, velkoplošné nákupní zóny, rozsáhlé zábavní areály

H) Území zeleně (ZO, ZH)

- tato území a případné zásahy do nich jsou chráněny zákony České republiky (např. zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, zák. č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny)
- zeleň hřbitovní (ZH) se nachází pouze „za zdmi“ hřbitova, přípustné jsou zde stavby sakrálního charakteru či obřadní síně, jedná se o pietní místa (nepřípustné zřizování a provozování bydlení, sportovních areálů, výrobních a průmyslových podniků)
- mezi zeleň ostatní (ZO) patří přirozené, přírodě blízké porosty, zalesněná území menších rozměrů neplnící funkci lesa dle zák. č. 289/1995 Sb., z nich mohou do okolí vystupovat pásy stromů, jednotlivých stromů, shluky stromů různě rozptýlených na zemědělské ploše, stromy při březích vodních toků či vodních ploch, zeleň v okolí sídel, zeleň zahrádkářských osad, zeleň na návších, zeleň parků, parkově upravená veřejná prostranství
- tato území jsou nezastavitelná

I) Území vodních ploch a vodních toků (VP, VT)

- mezi vodní plochy řadíme rybníky (včetně jejich propojovacích kanálů) a umělé vodní nádrže
- za vodní toky považujeme řeky a potoky
- na těchto územích platí zvláštní režimy využití z důvodu protipovodňové ochrany

J) Území zemědělského půdního fondu, který není součástí zastavitelných území (ZPF)

- plochy sloužící výhradně pro hospodaření se zemědělskou půdou a s činnostmi s ní souvisejícími
- patří sem orná půda, trvalé kultury (sady, zahrady), trvalé travní porosty (louky a pastviny)

- tato území jsou nezastavitelná
- přípustné jsou pouze jednotlivé stavby sloužící zemědělské výrobě

K) Území určené k plnění funkce lesa (L)

- území větších zalesněných ploch, vztahuje se na ně zák. č. 289/1995 Sb. v platném znění, využití těchto ploch jen v souladu s tímto zákonem, bez rozlišení typu lesa

Další postup byl prováděn pouze za pomoci programu ESRI ArcGIS (ArcMap a ArcCatalog) verze 9.1 s daty ArcČR. První kroky byly prováděny v programu ArcCatalog, kde byl vytvořen shapefile pro každé katastrální území. Vytvoření se provádí na liště nástrojů kliknutím na *Soubor* → *Nový* → *Shapefile*. Takto nově vytvořenému shapefile byl přiřazen souřadnicový systém Křovák East North. Díky vymezení území jsme si funkcí *Přidat data* přidali shapefile *obce*, který pracuje s katastrálními hranicemi obcí (ČÚZK). Poté byl ze serveru www.geoportál.cenia.cz přidán ortofoto snímek České republiky (z roku 2008), který bylo možné přiblížit až do měřítka 1:1 (Zde už ovšem klesá schopnost rozlišení daného využití země. Ideální nejmenší měřítko, při kterém lze rozeznat druh a funkci objektu, případně využití ploch, je 1: 1000). Přidán byl vytvořený shapefile pro dané katastrální území obce. Spojením těchto tří vrstev byla získána potřebná podkladová data k vytvoření map land use/land cover jednotlivých katastrů severního suburbia. Aby bylo možné vytvořit výsledné mapy podle ortofoto snímku, byla zahájena editace pomocí funkce *Editace* → *Zahájit editaci*. Ta byla zahájena po vybrání si daného shapefile, který jsme chtěli editovat. Jednotlivé plochy vznikly díky editačním nástrojům tohoto GIS programu. Z každé části území se stal polygon za pomoci funkce na liště *Editace* → *Úloha* → *Vytvořit nový prvek* (automatické nastavení na souřadnicový systém Křovák East North). Po obklikání a dokončení polygonu mu byla přiřazena určitá zkratka (viz. výše) v atributové tabulce v poli *land_use*. Tyto námi vytvořené polygony pokrývaly celou plochu katastrálního území obce (žádná část území nezůstala nevyhodnocena). Polygony obsahovaly dva druhy dat, prostorové a popisné. Pomocí funkce *Vlastnosti* → *Nastavení symbolů* → *Kategorie* → *Jedinečné hodnoty* → *Přidat všechny hodnoty* (v Poli hodnot vybráno námi vytvořené *land_use*) získala každá zkratka svoji specifickou (podle předlohové legendy z územního plánu města České Budějovice) barvu, a tím vznikla finální mapa land use/land cover mého vymezeného území (stav k roku 2008).

Vzhledem k nedostupnosti ortofo snímků k námi požadovanému roku 2011 bylo třeba ověřit a doplnit snímky. Pokud byly při srovnání s podkladovými mapami k roku 2008 objeveny nějaké změny, které nastaly k březnu 2011, byly tyto nesrovnalosti zaznamenány pomocí GPS a poté opraveny v původních shapefile pro území r. 2008. Tímto vznikly mapy land use/land cover katastrálních území vymezeného území severní části suburbánního prostoru města České Budějovice k roku 2011. Posledním krokem bylo srovnání stavu k roku 2008 a 2011, popsání případných změn ve využití země a krajinného pokryvu.

3.3. Poloha a vymezení území

Území severního suburbia (severního suburbánního lemu) Českých Budějovic, tak jak bylo vymezeno pro potřeby předkládané bakalářské práce, se nachází v Jihočeském kraji, okrese České Budějovice, ORP (obec s rozšířenou působností) jsou České Budějovice. Matematicko – geografická poloha území je mezi $48^{\circ}58'$ a $49^{\circ}02'$ severní šířky a mezi $14^{\circ}22'$ a $14^{\circ}33'$ východní délky. Vzdálenost od hlavního města České republiky je v rozmezí 145 – 155 km, od centra Českých Budějovic 4,5 (Vráto) – 11,5 (Čejkovice) km.

Jedním z cílů práce bylo vymezení území severní části suburbánního prostoru hlavního města Jihočeského kraje, Českých Budějovic. Této problematice se dlouhodobě věnuje J. KUBEŠ (2009), ve své publikaci o českobudějovické aglomeraci vymezuje českobudějovické suburbium a rozděluje ho na několik podtypů suburbií z hlediska charakteru zástavby.

- a) *suburbia příměstské krajiny*: Adamov, Bavorovice, Borek, Boršov nad Vltavou, Březí, Černý Dub, České Vrbné, Dasný, Dobrý Voda, Doubravice, Dubičné, Haklovy Dvory, Hlinsko, Homole (vč. Nové Homole), Hrdějovice, Hůry, Jelmo, Libnič, Litvínovice, Mokré, Opatovice, Planá, Pohůrka – Stará, Poříčí, Roudné, Rudolfovo, Srubec, Staré Hodějovice, Šindlovy Dvory, Úsilné, Včelná, Vidov, Vráto, Zavadilka
- b) *suburbia venkovské krajiny*: Branišov, Dubné, Hlincova Hora, Hosín, Hůrka, Jivno, Nedabyle, Nová Ves, Plav, Třebín, Třebotovice
- c) *městečka a městyse*: Hluboká nad Vltavou, Kamenný Újezd, Ledenice, Lišov, Zliv

- d) *venkovská sídla s větším zastoupením rodinných domů městského charakteru:*
Čejkovice, Češnovice, Doudleby, Heřmaň, Kaliště u Lipí, Křenovice, Munice, Straňany, Strážkovice, Vrábče, Zborov, Zvíkov
- e) *venkovská sídla s malým zastoupením rodinných domů městského charakteru:*
Borovnice, Červený Újezdec, Dobřejovice, Hradce, Hrutov, Jamné, Kaliště, Kolný, Koroseky, Kroclov, Levín, Lhotice, Lomec, Ohrazení, Ohrazeníčko, Radostice, Střížov, Trocnov, Velechvín, Zahorčice, Zaliny, Závraty

Pro tuto bakalářskou práci nebudeme používat výše zmíněné vymezení podle KUBEŠ (2009a), protože jím vymezené území je příliš rozsáhlé. Po dohodě s vedoucí práce byla za zájmová vybrána katastrální území obcí tzv. „suburbánního lemu“. Termín severní suburbánní lem budeme definovat jako obce přímo sousedící (dotýkající se hranic) se zastavěným územím města České Budějovice, a to bez jihovýchodní, nenavazující části Kaliště a Třebotovic. Jedním z možných způsobů, jež lze použít, je vymezení suburbánního lemu na základě katastrů obcí, které najdeme funkcí Nahlížení do katastrů nemovitostí, volně dostupného na internetových stránkách Českého úřadu katastrálního a zeměměřičského ^[8] (dále jen ČÚZK). Území severního suburbánního lemu města České Budějovice jsme po dohodě s vedoucí této práce určili těmito katastrálními územími¹¹ : Branišov u Dubného (633615), Čejkovice u Hluboké nad Vltavou (618993), Dasný (62478), Bavorovice (639583), Hrdějovice (648001), Úsilné (774731), Hůry (649651), Vráta (785687), Hlinsko u Vráta (785679). Ve výše psaném pořadí jsou taktéž sousedícími katastry směrem od západu na východ, kdy nejzápadnějším katastrálním územím je Branišov u Dubného a nejvýchodnějším je Hlinsko u Vráta. Obec Bavorovice a její katastrální území spadá pod území Hluboké nad Vltavou.

¹¹číslo v závorce za jménem značí katastrální číslo území

4. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

4.1. Fyzicko-geografická charakteristika území

Geologie a geomorfologie

Území se nachází na styku pánve Českobudějovické na západě a pánve Třeboňské na východě se společným stykovým pásmem na Lišovském prahu. Vezmeme-li geomorfologické členění podle DEMKA a MACKOVČINA (2006), viz. Tab. 1, pak severní suburbánní lem spadá pod oblast Jihočeské pánve a její celky Třeboňskou a Českobudějovickou pánev.

Tab. 1 Geomorfologické členění

Systém	Subsystém	Provincie	Subprovincie	Oblast	Celek
Hercynský	Hercynská pohoří	Česká vysočina	Česko-moravská	Jihočeské pánve	Českobudějovická pánev Třeboňská pánev

Zdroj: vlastní dle DEMEK A MACKOVČIN (2006)

Ve S části se rozprostírá Hlubocká pahorkatina (okrsek v rámci celku Třeboňská pánev), kterou z geologického hlediska tvoří především moldanubické metamorfované pararuly a migmatitů, doplněné staršími polohami permokarbonských prachovců, jílovců a pískovců. Z geomorfologického hlediska představuje tato pahorkatina erozně denudační povrch kerné stavby se zbytky snížené poloroviny (CULEK A KOL. 1996) V západní části sledovaného území se rozprostírá Dobrovodská pahorkatina (okrsek v rámci celku Třeboňská pánev) tvořená v podloží moldanubickými granuly, migmatity a pararuly, s pokryvy svrchnokřídových pískovců, jílovců a prachovců klikovského souvrství. Dle CULKA A KOL. (1996) se jedná se o nesouměrnou hrást'ovou kru.

Na Lišovském prahu se nachází rozvodí Vltavy, Malše a Lužnice. Celá oblast Českých Budějovic je chudá na významnější ložiska nerostných surovin. Do 2. pol. 19. st. a počátku 20. st. se zde těžilo stříbro (Rudolfov), železná ruda (Hlinsko, Hrdějovice), antracit (Vráto, Úsilné). Rovinatou západní část území v rámci tzv. Zlivské pánve (okrsek v rámci celku Českobudějovická pánev) tvoří hlavně kaolinické pískovce,

slepence, prachovce a jílovce klikovského souvrství (CULEK A KOL. 1996). Menší částí je pak tvořena jíly a pískovci miocénního mydlovarského souvrství (ložiska keramických jílu, lignitu a křemeliny).

Klíma

Celý severní suburbánní lem města České Budějovice se z hlediska klimatu nachází na přechodu evropského mírného oceánického klimatického pásu a evropského mírného kontinentálního klimatu. Podnebí ovlivňují dvě proudění vzduchu – vlhké západní s vlivem oceánu a suché východní přicházející ze sibiřské tlakové výše. Na území Českobudějovicka je patrný i vliv nedalekého alpského systému. Při jižním a jihozápadním proudění vzduchu se projevuje föhnový efekt či závětrný efekt (vyšší teplota a nižší vlhkost vzduchu, méně srážek). Podnebí lze označit za méně teplé, vlhké s mírnou zimou. Dle QUITTA (1971) leží celé území v nejteplejší ze všech mírných oblastí – MT11. Průměrná roční teplota vzduchu¹² na rožnovské stanici je 8,3 °C. Tato hodnota v centru Českých Budějovic je vyšší (tzv. městský tepelný ostrov) a směrem na sever sledovaného území opět klesá (předměstí Českých Budějovic je oproti centru města chladnější o 0,6°C. Zajímavostí je zaznamenaný teplotní rekord České republiky v nejnižší naměřené denní teplotě – 42,2°C v Litvínovicích (391 m n. m.) v r. 1929 (mimo zájmové území). Průměrný roční úhrn srážek je 597 mm, což odpovídá průměrným údajům úhrnům srážek v rámci České republiky (60% území ČR 600 – 800 mm srážek za rok). Problémy s inverzí a nashromážděným znečištěným vzduchem mívají v zimě především obyvatelé severozápadní části suburbia v důsledku horšího provětrávání Českobudějovické pánve.

Půdy

Dle TOMÁŠEK (2007) se v plochých úsecích s těžším podkladem převládají pseudogleje. Ve sníženinách, v místech s převahou jílu, gleje. Na sušších vyvýšeninách vystupují nasycené pseudoglejové kambizemě a typické kambizemě.

Vodstvo

Z hydrologického hlediska je významná osa - řeka Vltava, přítékající do zájmového území od jihu z Českých Budějovic, pokračující podél západní hranice

¹² Údaje o teplotách vzduchu byly převzaty z dat meteorologické stanice ČHMÚ v Rožnově, která leží jižněji než vymezená katastrální území nacházející se severně od Českých Budějovic.

Bavorovic a tekoucí směrem Hluboká nad Vltavou. Výrazným typickým krajinným prvkem v území je systém rybníků, tzv. Českobudějovická rybníční soustava, která má velmi ceněnou hydrografickou, krajinně ekologickou a estetickou hodnotu. Tato soustava byla uměle vytvořena koncem 15. století (15. a 16. století jsou považována za „zlatý věk českého rybníkářství“) především díky velké podpoře šlechtického rodu Rožmberků. Jejím největším rybníkem je Bezdrev (450 ha), zasahující z části do zájmového území v katastru obce Dasný. Mezi další významné rybníky a lokality řadíme ve sledovaném území Vrbenské rybníky (Černis, Domin, Starý vrbenský a Nový vrbenský rybník), které jsou rovněž vyhlášeny jako evropská ptačí rezervace spadající pod ochranu v rámci systému NATURA 2000¹³. Dalšími, plošně významnějšími rybníky ve sledovaném území, jsou Novohaklovský a Starohaklovský, Vyšatov, Blatec, Mlýnský, Čejkovický, Dasenský, Blatec (katastry obce Branišov a Čejkovice). Všechny zmiňované rybníky jsou v rámci soustavy odvodňovány uměle vytvořenými kanály ústícími do Dehtářského potoka. V Českobudějovické pánvi nalezneme významné podzemní zdroje kvalitní pitné vody, které jsou vázány na mezozoické sladkovodní pánevní sedimenty. Tyto zdroje jsou využívány místními pivovary a také vodárenskou soustavou Českých Budějovic.

Biota

Území severního suburbia města České Budějovice spadá podle biogeografického členění České republiky dle CULKA a KOL. (1996) do Českobudějovického bioregionu. Ten se nachází, dle Regionálně fyto geografického členění ČR (SKALICKÝ 1988) v tzv. mezofytiku¹⁴ a z větší části se kryje s fyto geografickým okresem 38. Budějovická pánev a malou částí zasahuje území také do podokresu 37e. Volyňské Předšumaví. Převažuje zde vegetace především dubo-jehličnaté varianty 4. vegetačního stupně (ZLATNÍK, RAUŠER 1966). Vzácné je zastoupení teplomilných doubrav. Pro náhradní luční vegetaci jsou charakteristické vlhké až rašelinné louky. Flóra je převážně mokřadní, výrazný je výskyt boreálních a boreokontinentálních druhů olšin a mokřadů. Ve vymezeném území se nalézá fauna

¹³ Natura 2000 – soustava chráněných území, vytvářená stejnými principy ve všech státech Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitém území (endemické). Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: směrnice 2009/147/ES O ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“) a směrnice 92/43/EHS O ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“)^[9]

¹⁴ mezofytikum – přechod mezi teplomilnou a chladnomilnou květenou

hercynského typu se západními vlivy. Biota velmi ovlivněna lidskou činností, přírodě blízká stanoviště se zachovala v podobě mokřadů, které jsou do velké míry nahrazovány pobřežními lemy rybníků.

Ochrana přírody a krajiny

Na území severního suburbia Českých Budějovic nezasahuje žádné velkoplošné zvláště chráněné území. Maloplošné zvláště chráněné území je zde jedno, a to Přírodní rezervace Vrbenské rybníky, jež patří i do evropské soustavy chráněných území NATURA 2000. Lokální ÚSES je nejčastěji veden podél vodotečí s rybníky, které jsou vymezeny jako biocentra. Územím severního suburbia města České Budějovice prochází i plánovaný nadregionální biokoridor, složený z lužního, vodního a hydricky normálního (svahy údolí) charakteru. Lokální systém ekologické stability (LÚSES)¹⁵ je tvořen menšími a méně důležitými biocentry a biokoridory lesního charakteru, např. smíšené lesíky, enklávy podél potoků a břehů rybníků (HAJÍČKOVÁ 2010).

4.2. Sociálně-geografická charakteristika území

Obyvatelstvo a osídlení

Území bylo ovlivněno fyzicko-geografickými podmínkami, které následně zapříčinily i odlišný vývoj hospodářství a osídlení v celých jižních Čechách od zbytku České republiky. Do dnešní doby je patrná jistá perifernost kraje v rámci celé České republiky. Za výhodnou by se dala označit poloha krajského města České Budějovice i přesto, že není úplně ve středu kraje.

Celkový počet obyvatel řešeného území severního suburbia města České Budějovice je dle ČSÚ k 1.1.2010 3914 (bez obce Hlinsko u Vráta). Charakteristiky pohybu obyvatel katastrálních území jsou rozebrány v jednotlivých subkapitolách v rámci kapitoly č. 5 str. 31. Z hlediska národnostního složení, dle posledního Sčítání lidu, domů a bytů 2001, se nachází ve vymezeném území malý podíl obyvatel jiné národnosti než české. K české národnosti se hlásilo 97,3 % obyvatel (SLDB, 2001). Vysokoškolského vzdělání dosáhlo cca. 12% obyvatel.

¹⁵ LÚSES – základní stavební prvek vyšších hierarchických úrovní ÚSES

Průmysl a zaměstnanost

V Českobudějovické aglomeraci se nachází několik celorepublikově či mezinárodně známých podniků. Většina podniků spadá do sekundární sféry, s výraznou převahou průmyslu potravinářského a strojírenského. Mezi známé podniky těchto odvětví patří např. pivovar Budějovický Budvar n.p., mlékárna Madeta, strojírenský podnik Robert Bosch, spol. s r.o. (výroba automobilového příslušenství), výrobce kancelářských potřeb Tužkárna Koh-i-noor (KUBEŠ 2009a,b). Menší zaměstnavatelé budou následně zmíněni v jednotlivých subkapitolách věnujících se daným katastrálním územím obcí v rámci severního suburbia města České Budějovice.

Doprava

Severní suburbánní lem města České Budějovice, v našem vymezení, je silně migračně propojeno s Českými Budějovicemi každodenní vyjížděnkou a dojížděnkou obyvatel za prací, na úřady, za nákupy, za kulturou, do základních, středních a vysokých škol, za zdravotní péči (s vyšší specializací). Vymezené území protínají tři důležité dopravní tepny (silnice E49 a E55) a jeden mezinárodní železniční koridor (trasa Berlín – Drážďany – Děčín – Praha – Tábor – České Budějovice – Horní Dvořiště - Linec). Západní a severozápadní část suburbia využívá k dopravě především silnici E49, spojující krajskou metropoli např. s Protivínem, Vodňany a Pískem, pro východní a severovýchodní část je pak důležitá silnice E55, směřující severním směrem na Veselí nad Lužnicí, Soběslav, Sezimovo Ústí, Tábor. Ve strategickém plánu města České Budějovice je napojení na českou dálniční soustavu v podobě dálnice D3 a rychlostní komunikace R3, jejichž části jsou již postaveny, ale samotné dálniční propojení na trase Praha – České Budějovice – Linec není uskutečněno z důvodu nedostatku finančních prostředků pro stavbu. Dopravou Českých Budějovic a jejich zázemí se zabýval např. KRAFT (2009) v publikaci o českobudějovické aglomeraci.

Cestovní ruch

České Budějovice a jejich zázemí dle KUBEŠ (2009a) zatím nejsou turisticky příliš využívány, čeští a zahraniční turisté tímto územím projíždějí k jiným turisticky zajímavým místům a historickým památkám kraje (např. Lipno, zámek Hluboká nad Vltavou). Potenciálem pro rozvoj turistiky může být např. obnova části koněspřežné trati, prezentace Českých Budějovic jako města piva, aktivní trávení dovolené v podobě vodáctví či cykloturistiky.

5. CHARAKTERISTIKA A LAND USE/LAND COVER JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ SEVERNÍHO SUBURBIA ČESKÝCH BUDĚJOVIC

5.1. Katastrální území obce Branišov u Dubného

Obec Branišov se nachází přibližně 3 km západně od Českých Budějovic, na souřadnicích 48°58' severní šířky a 14°23' východní délky v nadmořské výšce 408 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/14539 7,3 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na S a V, Dubné na Z a JZ, Litvínovice na J a Čejkovice na S. První zmínky o Branišovu u Dubného pocházejí z konce 14. století, v další historii jsou obec a její osudy spojovány se sousední obcí Dubné. Samostatnost získal v roce 1850 u okresního soudu v Českých Budějovicích. Mezi roky 1942 – 1945 a 1960 – 1993 tvořil opět část obce Dubné (obec západně od Branišova). Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Branišov u Dubného se dá označit jako typická jihočeská obec. Je rozdělena silnicí III. třídy 14539 na dvě části, severní a jižní část. Severní část obce je, co se týče roku výstavby, starší. Nachází se zde náves se zdobenými lidovými zemědělskými usedlostmi, které svědčí o zemědělské minulosti obce, kdy zde byla rozsáhlejší pěstitelská a chovatelská činnost obyvatelstva.

Intravilán obce tvoří především ucelená zástavba bez samostatných bytových jednotek, výjimkami jsou osada U Jankarů (ležící u silnice č. 14539 směřující z Českých Budějovic), samota zvaná U lesa (na jihu katastru obce, při hranici lesa) a samota Hluchá bašta (na severu katastrálního území obce, ležící na hrázi Návesního rybníka). Do východní části katastru obce zasahují i území kolektivního bydlení, v tomto případě se jedná o kus sídliště Máj a území s individuálním bydlením, což jsou rodinné domy v oblasti předměstské části Českých Budějovic Zavadilky. Tato dvě území ovšem do branišovského katastru nepatří, patří administrativně ke katastrálnímu území Českých Budějovic.

Jedním z ukazatelů suburbanizace je zvyšující se počet obyvatel suburbia a růst počtu domů či bytových jednotek, do kterých se právě tyto suburbánní migranti stěhují. U Branišova se tento trend během sledovaných dvou let potvrzuje, i když početně ne příliš významně. Jediné změny mezi sledovanými roky nastaly ve východní části obce,

po levé straně silnice ve směru příjezdu od Českých Budějovic. V tomto prostoru se dříve nacházel zemědělský půdní fond, než se zde začala stavět část obce tvořená nově postavenými rodinnými domy. Mezi roky 2001 až 2009 bylo podle údajů z ČSÚ^[11] v Branišově postaveno 19 nových bytových jednotek, z toho všechny spadaly do kategorie rodinných domů. Bytová struktura odráží rovněž věkovou strukturu obce, kdy z 228 obyvatel je pouze 20 osob starších 65 let, což by značilo stěhování mladších rodin s dětmi do nově vzniklé části s rodinnými domy. O změnách a pohybu obyvatelstva nám poskytuje informace Tab. 2. Roky s největším počtem přistěhovalých byly ve sledovaném období 2004 – 2010 především rok 2004 a 2007. V roce 2007 došlo i k největšímu přírůstku obyvatel.

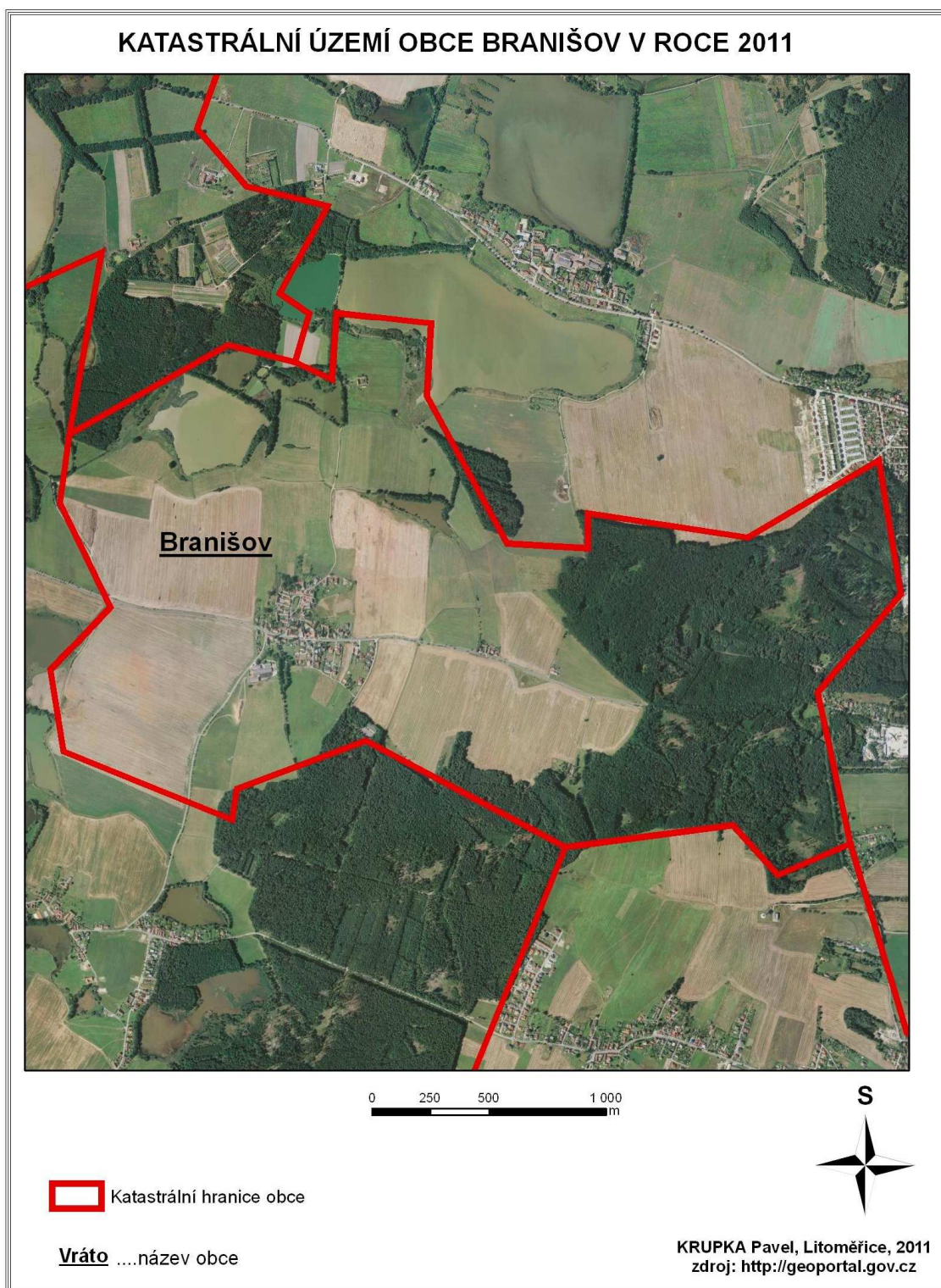
Tab. 2 Vývoj počtu obyvatel v Branišově mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. daného roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	189	200	205	206	222	230	228
Živě narození	2	1	2	1	4	3	*
Zemřelí	0	5	3	2	0	3	*
Přistěhovalí	12	9	6	20	6	3	*
Vystěhovalí	3	0	4	3	2	5	*
Celkový přírůstek	11	5	1	16	8	-2	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

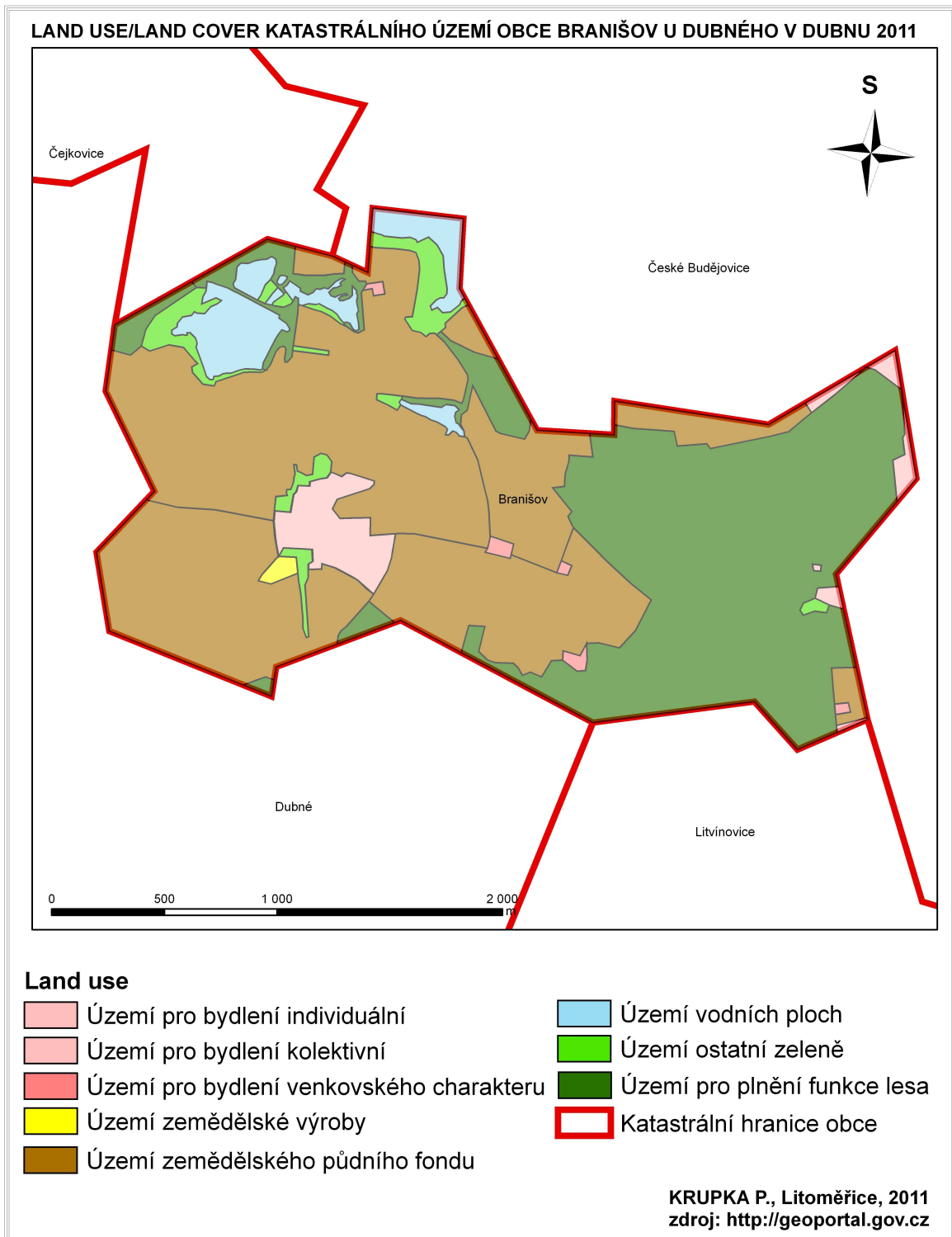
Katastrální území obce má celkovou plochu 518 ha^[10]. Lesy, především smíšené či z části pouze jehličnaté, se rozprostírají v celé jeho západní části a zabírají dohromady plochu 172 ha. Největší plochu, a to 288 ha, území ovšem zabírají území zemědělského půdního fondu (ZPF). Ve východní části obce nalezneme zemědělské družstvo Branišov, které obhospodařuje většinu zemědělské plochy v katastru obce Branišov u Dubného. Do severní části katastrálního území zasahují i rybníční plochy s odvodňovacími kanály Českobudějovické rybníční soustavy, jejichž celková plocha je zde 36 ha. Konkrétně se jedná o rybníky: Velký a Malý branišovský rybník, Návesný rybník, Štičí sádky a zasahuje sem i část Novohaklovského rybníku. Nejnovějších úprav

se dostalo Náveskému rybníku, který byl v r. 2009 odbahněn, a byla mu upravena hráz, aby se zvýšila jeho retenční schopnost.

Obr. č. 1 Katastrální území obce Branišov u Dubného

Mapa. č. 1 Land use/land cover katastrálního území obce Branišov v dubnu 2011

5.2. Katastrální území obce Čejkovice

Obec Čejkovice se nachází přibližně 8 km severozápadně od Českých Budějovic, na souřadnicích 49°0' severní šířky a 14°23' východní délky v nadmořské výšce 390 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/14541 9,5 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na JZ, katastrální území obcí Branišov na J, Dubné na JZ, Břehov na Z, Pištín na SZ a Dasný na V.

První zmínky o obci Čejkovice pocházejí z počátku 15. století., kdy byla obec rozdělena mezi dvojí vrchnost (českobudějovičtí měšťané a vladycký rod Kunášů) Svoji samostatnost získala již roku 1850 a s krátkou výjimkou mezi roky 1943 a 1945, kdy byla nacisty přidělena k obci Dasný, si ji drží i nadále. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Čejkovice neprošly mezi roky 2008 a 2011 žádnou výraznou přeměnou zástavby, stejně tak i krajiny v jejich celém katastrálním území. Při terénním průzkumu bylo velmi zřetelně rozeznatelné staré, historické jádro obce a na něj navazující historická výstavba. Typickým znakem výstavby v intravilánu obce Čejkovice je modernizační trend zástavby od jádra obce k jejímu extravilánu. Nejmladší zástavba začala mezi roky 2009 a 2010, a to při severní hrázi Mlýnského rybníka v jižní části obce. Pouze o pár let starší (z počátku první dekády 21. století) je pak zástavba při silnici III.tř. 14545 západním směrem na obec Břehov (3 rodinné domy) a poměrně rozsáhlejší zástavba ve východní a severovýchodní části obce ve směru na obec Dasný (přibližně 14 rodinných domů a vil). V období mezi roky 2001 a 2009 bylo v Čejkovicích dokončeno 17 nových bytů v rámci výše zmíněné nové zástavby. Výraznou dominantní stavbu představuje v obci zemědělské družstvo, sídlící v bývalém barokním panském dvoře v severozápadní části Čejkovic. Na něj pak navazují zemědělské budovy z druhé pol. 20. století. Ze zástavby spojené se zemědělstvím je nutno ještě zmínit statky v jižní části katastru obce, konkrétně statek U Vávrů, Bílý a Trojar. V blízkosti statku Trojar se také nachází malá zahrádkářsko – rekreační osada. Tvar návsi a rozestavení domů značí návesní typ obce.

Územní plán obce ^[12] z roku 2010 počítá s další výstavbou rodinných domů, nebo jiné bytové výstavby v několika nových lokalitách. První území vyčleněné pro stavby tohoto typu navazuje na řadu rodinných domů ve východní části obce a pokračuje dále podél silnice směrem k obci Dasný. Druhé vytipované území vhodné pro

další zástavbu je lokalizováno jižně od prvního a nachází se za kravínem ve východní části obce. Poslední plochy určené k bydlení by se měly rozprostírat severozápadně od zemědělského družstva, za plánovaným koridorem vedení VVN. Pokud by zde výstavba proběhla, znamenalo by to další velký zábor ploch zemědělského půdního fondu v okolí obce. K potvrzení rozrůstání obce poslouží i přiložená tabulka (Tab. 3) o pohybu obyvatelstva s patrnou poslední vlnou přistěhování v roce 2009.

Tab. 3 Vývoj počtu obyvatel v Čejkovicích mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. daného roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	286	294	298	305	304	309	325
Živě narození	5	3	1	3	4	3	*
Zemřelí	2	4	2	4	1	3	*
Přistěhovalí	10	11	13	8	7	20	*
Vystěhovalí	5	6	5	8	5	4	*
Celkový přírůstek	8	4	7	-1	5	16	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

Celková výměra katastrálního území obce činí 956 ha^[10]. Jak již bylo výše uvedeno, Čejkovice jsou výrazně zemědělskou obcí. Celé okolní plochy tvoří především území zemědělského půdního fondu. Ve východní části se nachází vepřín, který ovšem spadá administrativně k obci Dasný. Tyto plochy zabírají 605 ha z celkové výměry katastrálního území, čili celé 2/3 slouží zemědělství.

Druhou největší plochou, nacházející se v tomto katastru, jsou vodní plochy, v tomto případě rybníky napájené Dehtářským potokem. Jejich rozloha je 192 ha. Největším z nich je rybník Vyšatov s rozlohou 55 ha, který je využíván k chovu ryb společností Rybníkářství Hluboká cz. s.r.o. Dalšími rybníky jsou Horní Machovec, Dolní Machovec a Malý Machovec, Blatec, Mlýnský, Čejkovický a Motovidla. Posledně jmenovaný je chráněn jako významná přírodní památka, díky výskytu velmi početných populací plavína štítnatého, který v mnoha ostatních lokalitách již vymizel.

Lesní plochy, o celkové rozloze 112 ha, mají důležitou funkci v rámci ochrany přírody a spoluvytváření biokoridorů různého významu. Do lesa v jižní části katastrálního území (zvaného Na vyškovském) zasahuje nadregionální biokoridor Vrbenské rybníky. Po hrázích rybníků z jihu na sever procházejí biokoridory regionálního významu, které jsou patrné při západní hranici území jako shluky a linie stromů.

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE ČEJKOVICE V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

 Katastrální hranice obce

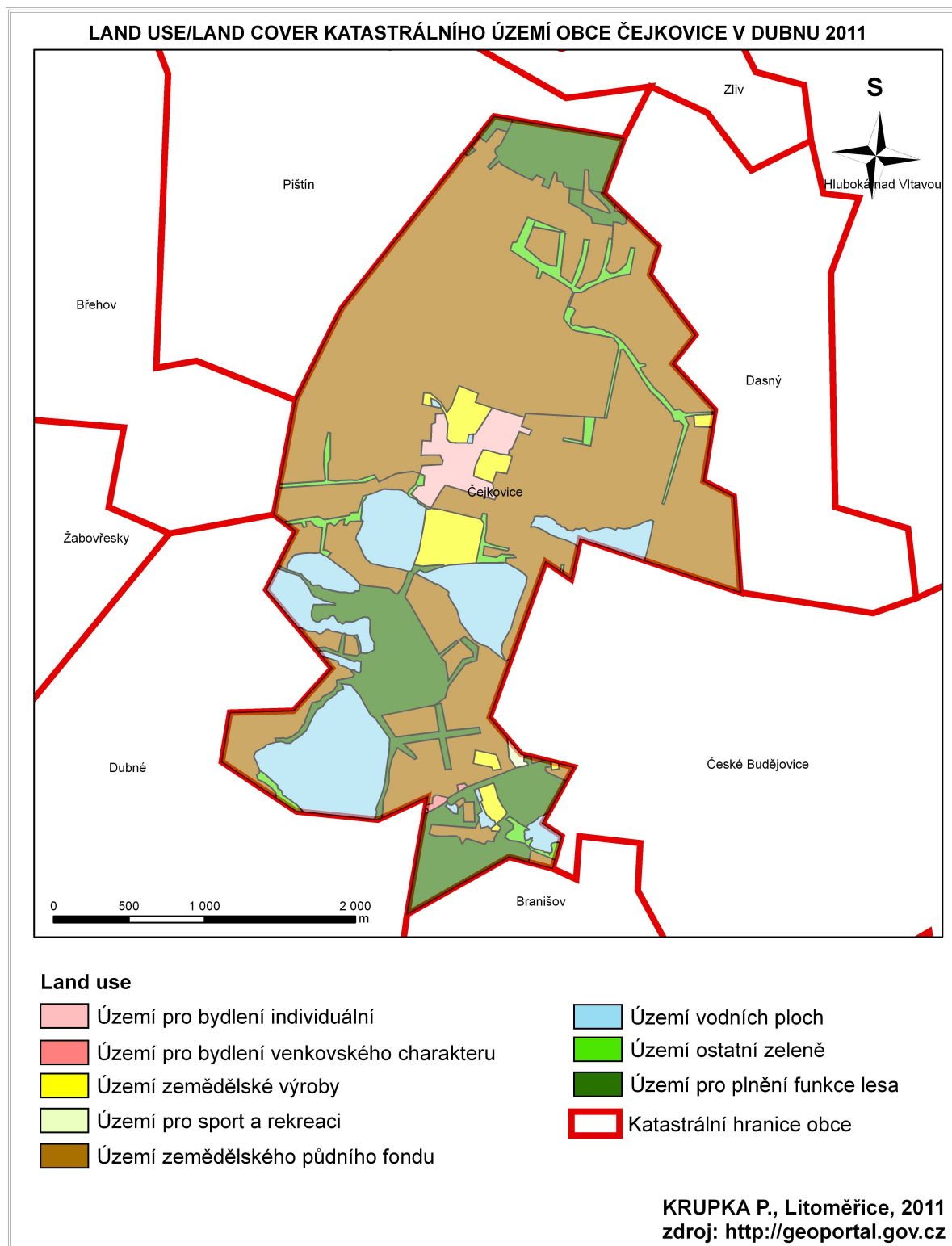
Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 2 Katastrální území obce Čejkovice

Mapa č. 2 Land use/land cover katastrálního území obce Čejkovice v dubnu 2011

5.3. Katastrální území obce Dasný

Obec Dasný se nachází přibližně 3 km severozápadně od hranic Českých Budějovic, na souřadnicích 49°1' severní šířky a 14°24' východní délky v nadmořské výšce 385 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici E 49 8 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na J, katastrální území obcí Čejkovice na Z, Pištín a Zliv na S, Hluboká nad Vltavou a Bavorovice na V.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1418. V posledních dvou staletích před zrušením poddanství se ves dělila ve dvě poloviny, z nichž severní náležela panství Hluboká, jižní pak královskému městu České Budějovice. Od roku 1850 byl Dasný součástí obce Bavorovice, v roce 1880 se stal samostatnou obcí. Tento stav vydržel až do 30. dubna 1976, kdy došlo k začlenění pod obec Čejkovice. Status obce Dasný znovu nabyl k 24. listopadu 1990. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Samotná obec je razantně rozdělena silnicí I/20 (E 49), spojující České Budějovice a západočeskou metropoli Plzeň, na dvě zhruba stejně velké části. Silnice je zde velkou bariérou, zároveň vytváří základní typ půdorysu obce řadové. Na návsi, kterou tento důležitý silniční tah rovněž přetíná, se přes tuto skutečnost zachovala stavení s prvky selského baroka. I přes dobré dopravní spojení s Českými Budějovicemi se obec Dasný příliš stavebně (především z hlediska nové rodinné výstavby) nerozvíjí. Mezi sledovanými roky 2008 a 2011 zde nevyrostl jediný nový rodinný dům. Nové čtvrti s rodinnými domy, v případě obce Dasný se jedná spíše o ulice, nalezneme na jižní a severní straně intravilánu Dasného. Mezi roky 2001 až 2009 zde bylo vystavěno 13 nových domů. V jihozápadní části obce můžeme nalézt AD Autoservis Dasný, který kazí vzhled obce, a v jeho sousedství menší vodní nádrž. Počet obyvatel ve sledovaném období 2004 – 2010 rostl, výraznějšími roky podle celkového přírůstku obce byly roky 2005 a 2007 (viz. Tab. 4).

Celková výměra katastrálního území obce je 340 ha^[10]. Převážnou část, a to 240 ha tvoří plochy zemědělského půdního fondu. Území zemědělské výroby je situováno v jižní části obce u Dasenského rybníka. Ten je zároveň největší vodní plochou tohoto katastru. Do severní části katastrálního území obce Dasný zasahuje i třetí největší rybník České republiky Bezdrev (450 ha), resp. jeho jihovýchodní část. V jeho zázemí se nachází území pro sport a rekreaci – autokemp Hoch a Camping Restaurant Bezdrev.

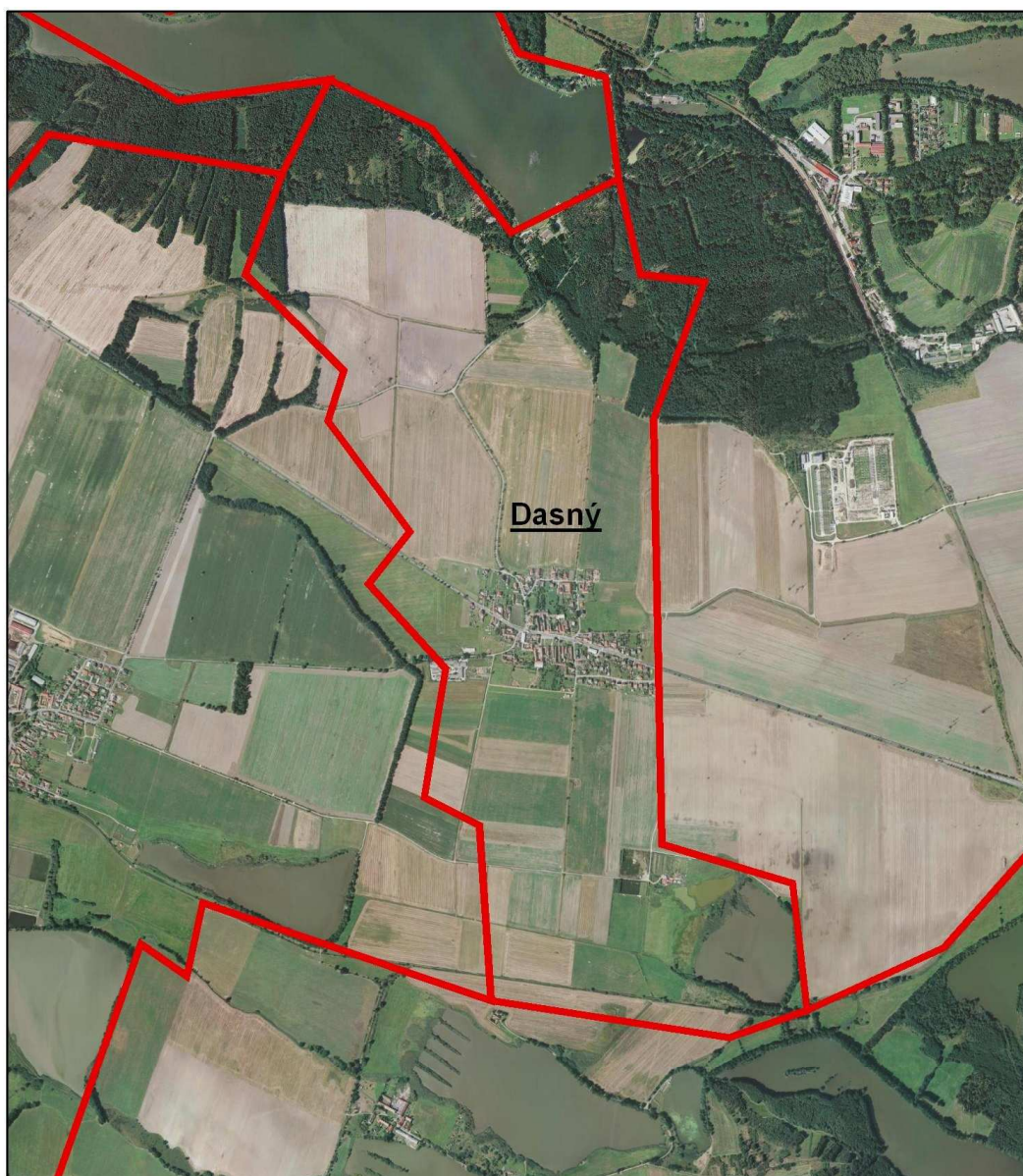
V okolí rybníka Bezdrev jsou situovány lesní porosty vybraného katastru, které zde zabírají celkovou plochu 55 ha.

Tab. 4 Vývoj počtu obyvatel v obci Dasný mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. daného roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	276	270	280	285	289	304	306
Živě narození	3	2	3	7	4	2	*
Zemřelí	3	1	2	4	2	4	*
Přistěhovalí	9	10	9	15	13	9	*
Vystěhovalí	5	1	5	5	9	5	*
Celkový přírůstek	4	10	5	14	6	2	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE DASNÝ V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

S

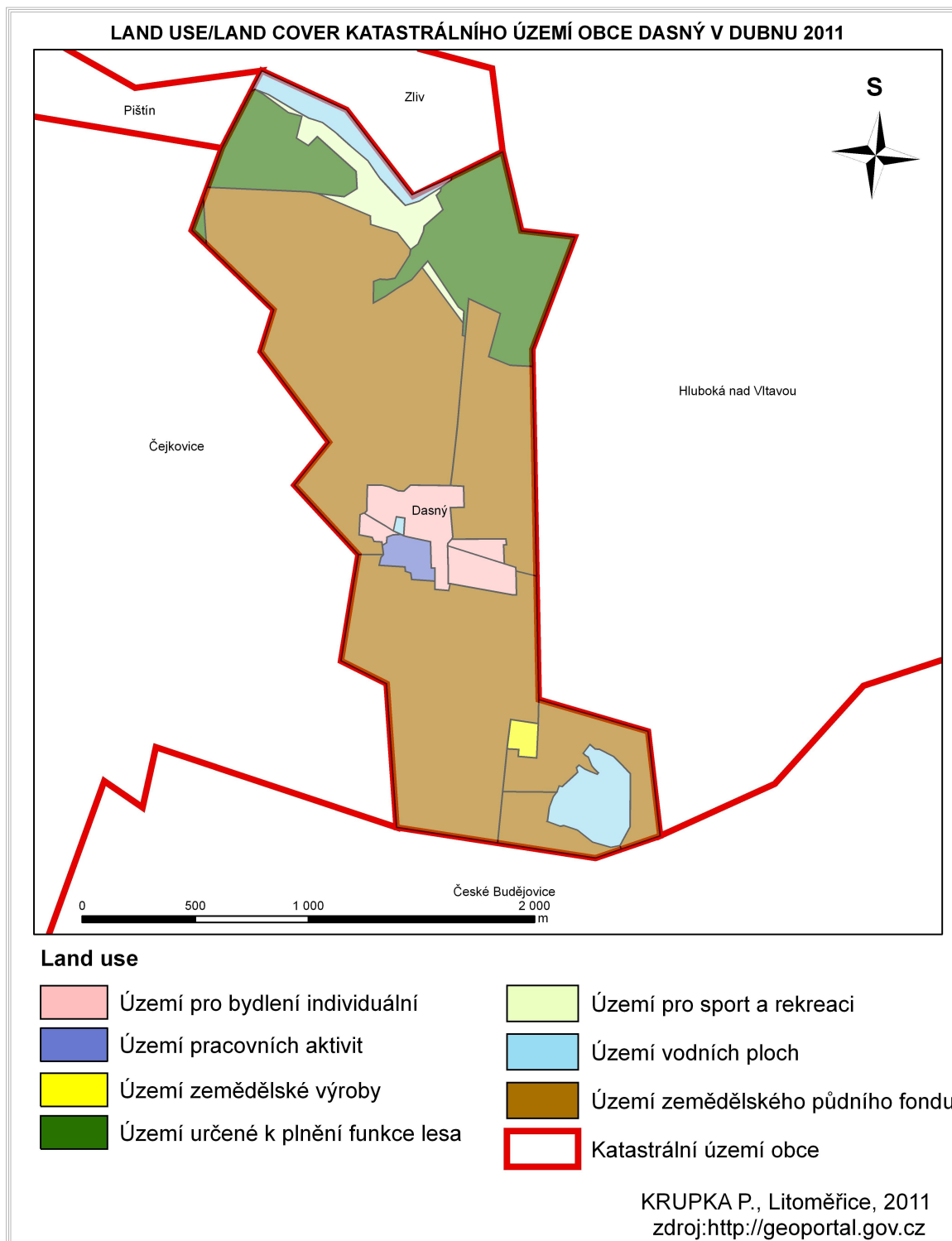
 Katastrální hranice obce

Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 3 Katastrální území obce Dasný

Mapa č. 3 Land use/land cover katastrálního území obce Dasný v dubnu 2011

5.4. Katastrální území obce Bavorovice

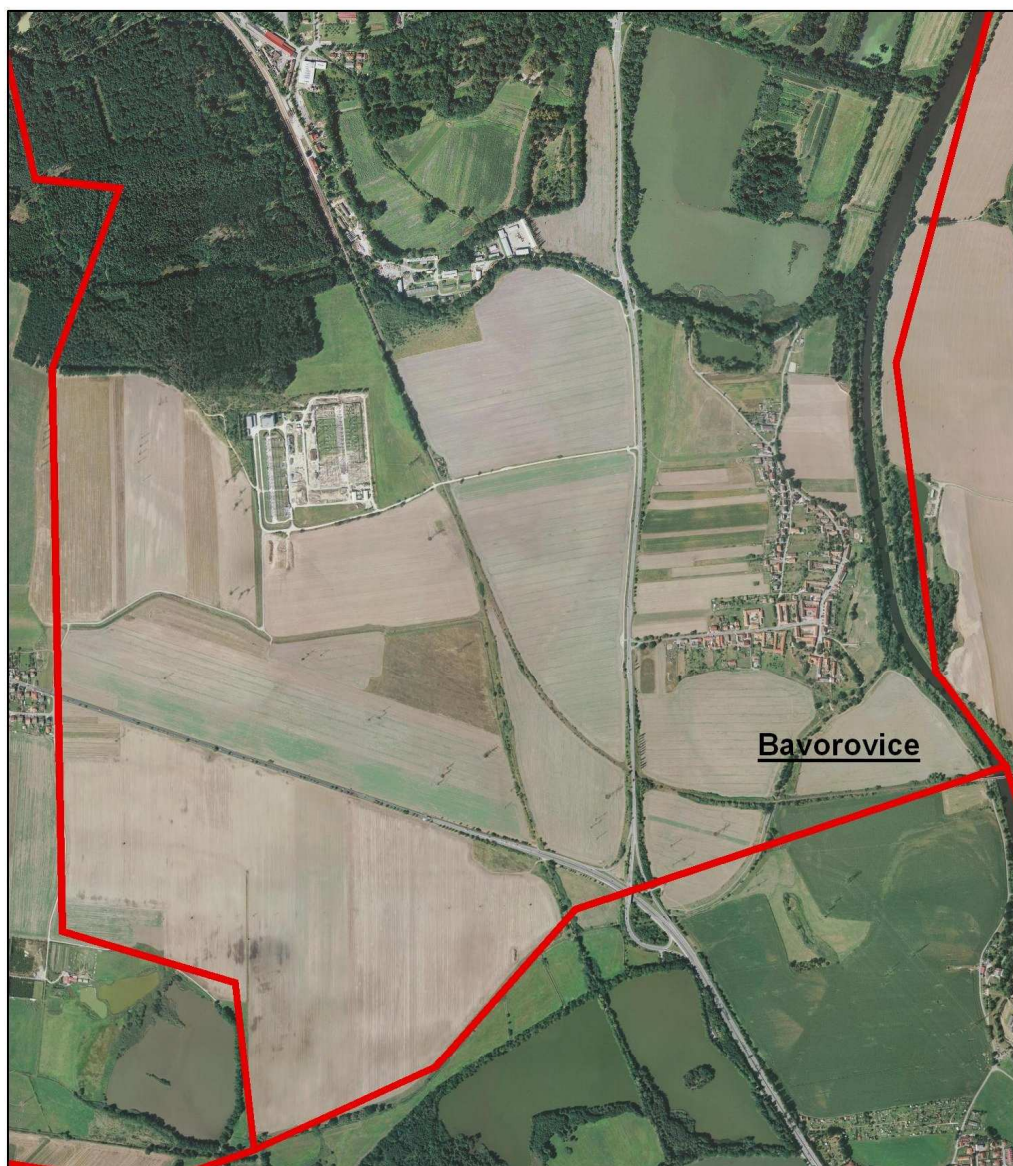
Obec Bavorovice se nachází přibližně 3 km severně od hranic Českých Budějovic, na souřadnicích 49°1' severní šířky a 14°26' východní délky v nadmořské výšce 377 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici I/20 7 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na J a Hluboká nad Vltavou na S, katastrální území obce Dasný na Z a Hrdějovice na V. Toto sídlo v historii nikdy nezažilo samostatnost. V roce 1233 přešla vesnice pod držení krále, resp. k hradu Hluboká. Po zrušení vrchnostenského zřízení mezi léty 1850 – 1880 patřila k Bavorovicím i sousední obec Dasný. Od 14. června 1964 je obec městskou částí katastrálního území Hluboké nad Vltavou. V roce 1990 byly Bavorovice vyhlášeny jako vesnická památková zóna, právě díky zachovalé historické zástavbě.

Celková rozloha katastrální území města Hluboká nad Vltavou činí 9 111 ha, z toho 524 ha zabírá katastr obce Bavorovice. Na intravilánu obce Bavorovice je na první pohled patrné, jakým směrem se v čase rozrůstala. Celá obec leží na levém břehu Vltavy. Historický významný má střed obce a celá původní hlavní ulice (základní typ půdorysu obce řadové¹⁶), která je tvořená zemědělskými statky s mohutnými volutami¹⁷. Na sever a západ od historické návsi obce pak pokračuje mladší zástavba. K 31. 12. 2009 měla obec Bavorovice 309 obyvatel. Severní hranici katastrálního území tvoří břeh Dehtářského potoka. Při jeho jižním břehu se nachází menší rybník a sousední fotbalový areál klubu FC Mariner Bavorovice. Na pravém břehu Vltavy je pískovna a štěrkovna. Výrazním prvkem v katastru obce Bavorovice je elektrická rozvodna, do které vedou 4 linky z vodní elektrárny Lipno.

¹⁶ řadová obec – sídelní jednotky tvoří souvislou řadu podél ulice, silnice, potoka či řeky

¹⁷ voluta - spirálovitý motiv různých soustav výzdoby

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE BAVOROVICE V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

 Katastrální hranice obce

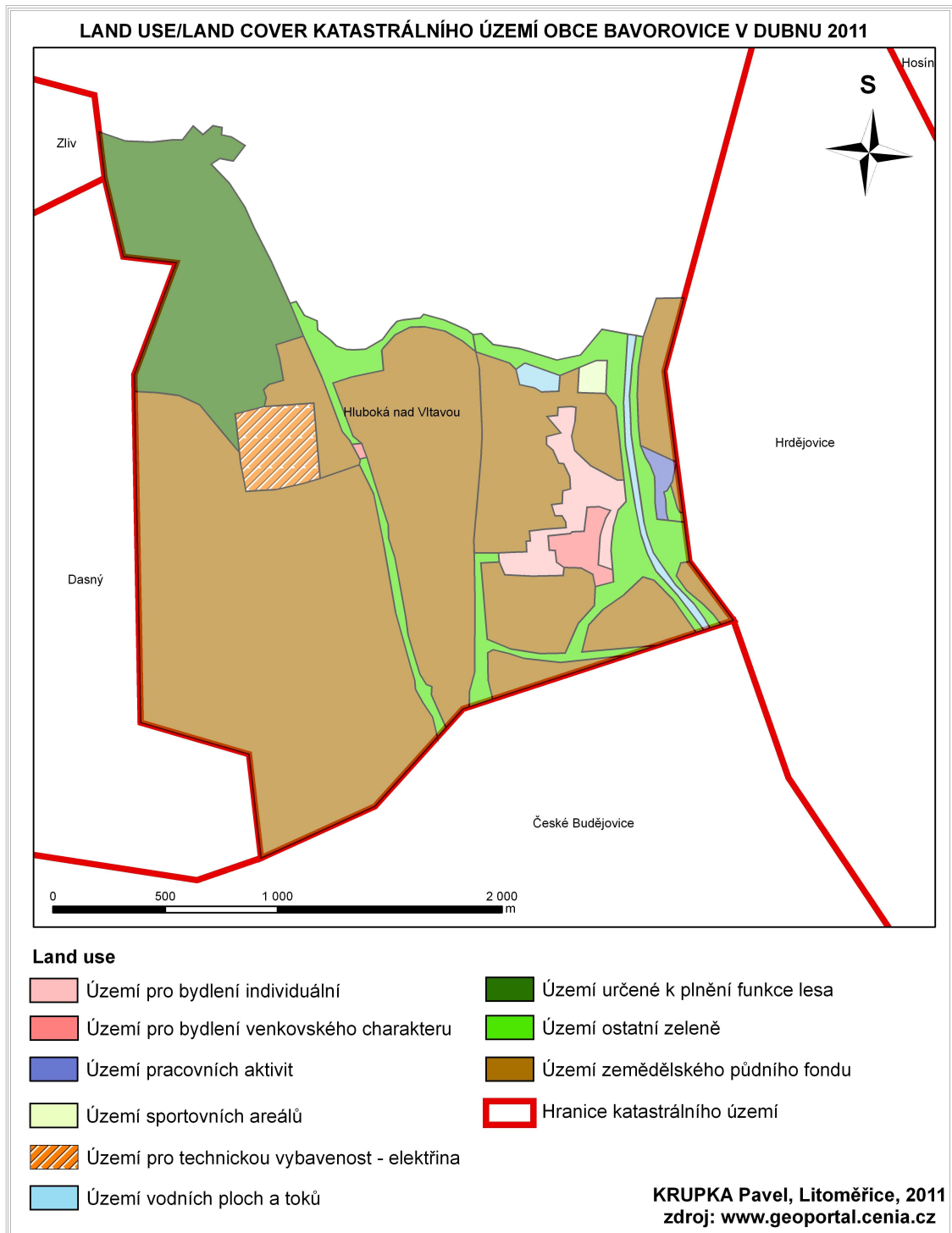
Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 4 Katastrální území obce Bavorovice

Mapa č. 4 Land use/land cover katastrálního území obce Bavorovice v dubnu 2011

5.5. Katastrální území obce Hrdějovice

Obec Hrdějovice je tvořena dvěma částmi – Hrdějovice a Opatovice. Obě se nacházejí přibližně severně od hranic katastru města České Budějovice. Obec Hrdějovice na souřadnicích 49°1′ severní šířky a 14°28′ východní délky v nadmořské výšce 400 m n. m., obec Opatovice 49°2′ severní šířky a 14°27′ východní délky v nadmořské výšce 380 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/10578 do Hrdějovic 5 km, do Opatovic 8 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na J, Hluboká nad Vltavou na Z a SZ, katastrální území obcí Úsilné a Borek na V a JV a Hosín na S.

První zmínka o obci pochází z roku 1350. V roce 1661 získali obě obce Schwarzenbergové a jim patřily až do zrušení poddanství roku 1850. Od té doby jsou Hrdějovice samostatnou obcí. K nim patřily i Opatovice a Nemanice. Opatovice pak bývaly na čas oddělené coby obec s vlastní samosprávou v letech 1907 až 1943 a 1945 až 1960. Nemanice byly postoupeny městu České Budějovice v roce 1954.

Hrdějovice jsou nejvýznamnější obcí severního suburbánního lemu města České Budějovice, a to především jak díky své rozloze, tak i počtu obyvatel. Jejich výhodou je i kvalitní dopravní spojení s centrem Českých Budějovic. Východní části katastru obce Hrdějovice leží na Pražské třídě, čili na silnici E55 směr Tábor. Obec je dopravně obsloužena linkami č. 4 a č. 6 MHD České Budějovice, východní část území obce je propojena linkou č. 2. Samotné Hrdějovice jsou rozděleny mezinárodním železničním koridorem (Praha – Č. Budějovice – Linec) na dvě, výrazně odlišné, části. Stará část obce, tvořená opět klasickými statky postavenými ve stylu selského baroka, leží blíže ke katastru města České Budějovice, novější část obce se nachází za severně tratí a táhne se směrem k Těšínské kapličky. Tuto mladší část obce tvoří především zástavba rodinných domů a vil. Za geografickou výhodu obce může být považován její postupně stoupající reliéf v severním směru, který obyvatelé oceňují především při zimních inverzích, kdy nejsou vystaveni smogu a znečištěnému ovzduší. V období mezi roky 2001 a 2009 bylo v Hrdějovicích dokončeno 36 nových bytů v rámci výše zmíněné mladší zástavby. Toto území v severním extravilánu obce Hrdějovice je, co se týče prostoru pro případnou další výstavbu, téměř plošně zastavěno. U přirozené měny obyvatelstva je zajímavé, že se celkové přírůstky s celkovými úbytky střídají od roku

2004 téměř periodicky (kromě roků 2007 a 2008). Po výraznějším přírůstku v roce 2005 nastal naopak velký úbytek v roce 2006. (Tab. 5)

Tab. 5 Vývoj počtu obyvatel v obci Hrdějovice mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1 daného roku.)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	1 560	1 554	1 579	1 559	1 585	1 594	1 582
Živě narození	15	14	10	18	9	15	*
Zemřelí	18	7	14	4	4	14	*
Přistěhovalí	50	48	26	51	37	39	*
Vystěhovalí	53	30	42	39	33	52	*
Celkový přírůstek	-6	25	-20	26	9	-12	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

Územní plán obce ^[12] z roku 2010 vyčleňuje pro případnou budoucí výstavbu nový prostor mezi železniční tratí a ulicí Hlubockou západním směrem ke starší části obce. Nevýhodou je hluk projíždějících vlaků. Dalším potenciálně zastavitelným územím je volná plocha od ulice Luční ke spojnici ulic Těšínská a Třešňová. Obě tyto varianty počítají se záborem dnes volných ploch zemědělského půdního fondu. Zemědělská rostlinná a živočišná výroba spadá pod Zemědělské družstvo Hosín – pobočka Hrdějovice, která je situována v západní, starší, části obce.

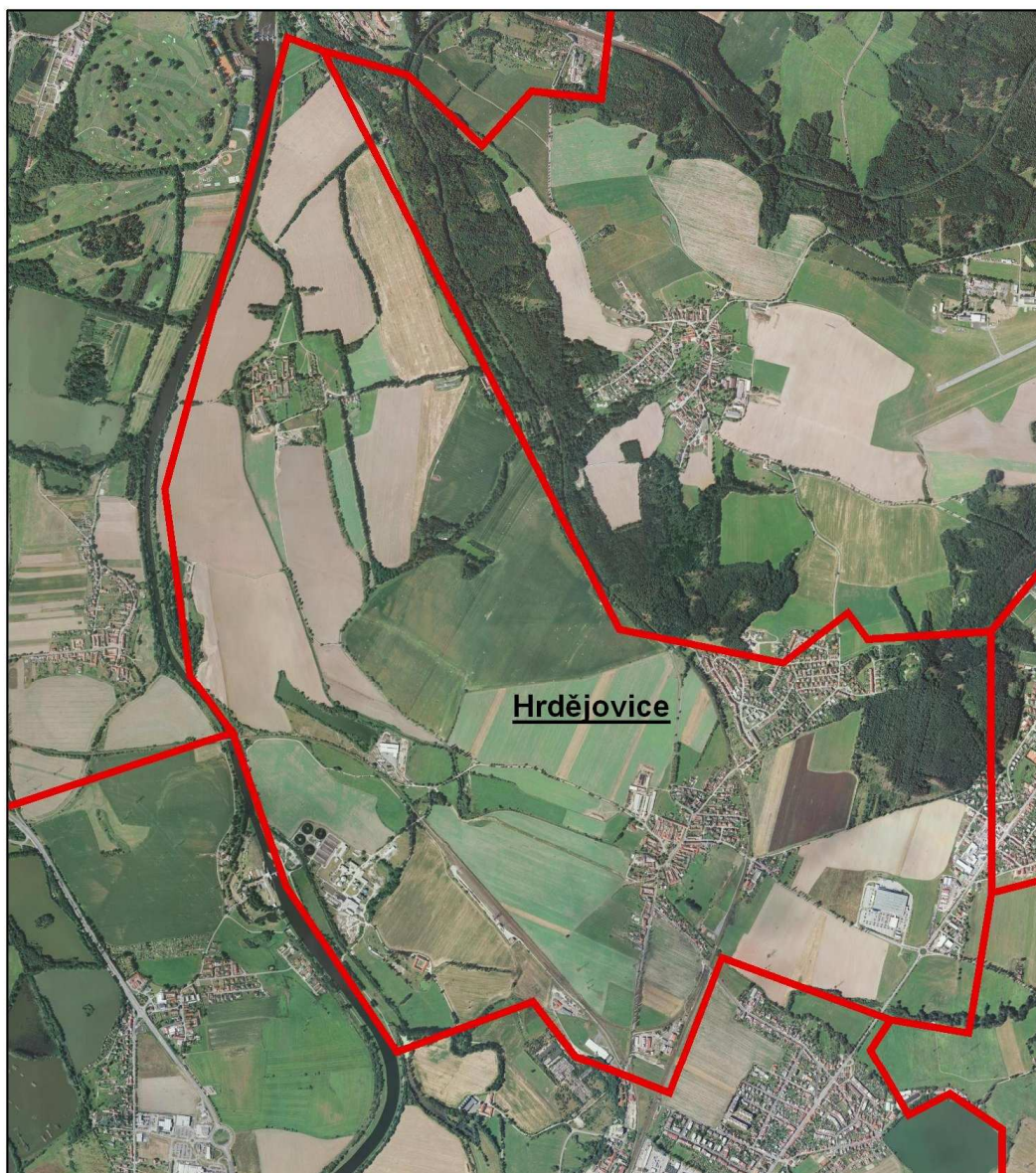
Z území pracovních aktivit je nutné vyzdvihnout areál společnosti Pila Hrdějovice s.r.o. ležící u vodní plochy na západě katastru obce a území situované na konci Pražské ulice při silnici E55. V tomto prostoru se nacházejí autosalony různých značek, prodejna zahradnické techniky Moundtfield a další prodejní areály. Nejvýznamnější prodejní areál byl zařazen do kategorie nadměstského významu. Jedná se jednu ze třinácti prodejen společnosti Makro Cash & Carry ČR, specializujících se na prodej potravinářského a nepotravinářského zboží registrovaným podnikatelům. Je jedinou prodejnou tohoto druhu v Jihočeském kraji, proto jí byl přidělen charakter nadměstského významu. Prodejna je nevhodně krajinářsky umístěna uprostřed ZPF, kde zabírá velký prostor a narušila krajinný ráz této části obce. Uprostřed nové části obce je

situována pošta a obecní úřad (na mapě jako modrý trojúhelník). Sportovní areál obce jihovýchodně od intravilánu obce využívá místní fotbalový klub TJ Slavoj Hrdějovice. U břehů Vltavy, v západní části katastrálního území obce, se nachází Čistírna odpadních vod České Budějovice. Jde o největší čistírnu v jižních Čechách. Jsou na ni přiváděny komunální odpadní vody od cca 110.000 obyvatel a průmyslové odpadní vody především z pivovarů a mlékáren. Při povodních 2002 byla z velké části poničena a následná rekonstrukce přišla na 128 mil. Kč^[16].

Část obce Hrdějovice - Opatovice jsou z hlediska zástavby rovněž tvořeny starými selskými staveními, která se díky určité perifernosti této obce zachovala téměř v původním stavu, ovšem zub času je na většině z nich patrný. V současné době díky chalupářům dochází k postupné renovaci a zkrášlení této vesničky. V opatovické části územního plánu obce Hrdějovice z roku 2010 se nepočítá s žádnou novou výstavbou. Při silnici III. třídy 10575 mezi Opatovicemi a Hrdějovicemi leží statek s blízkým zemědělským stavením. Ve statku se nachází sklářská pec a konají se zde workshopy pro zájemce o výrobu skla. Další zemědělská *stavení* či *družstva* se nachází v jižní části Opatovic. Zajímavým historickým prvkem, pocházejícím z konce 17. století, je samota Nová Obora na jihovýchodě katastru obce Hrdějovice. Jedná se o bývalý schwarzenberský knížecí dvůr, dnes komerčně využívaný.

Celková výměra katastrálního území obce Hrdějovice (včetně Opatovic) činí 882 ha^[10]. Jedná se tak po obci Čejkovice o druhý největší katastr v zájmovém území severního suburbánního lemu města České Budějovice. Nejvíce z výměry tohoto území ukrajují plochy zemědělského půdního fondu s 659 ha. Lesní porosty zasahují do katastrálního území pouze při jeho severní hranici, zabírají 48 ha a nejsou tudíž zde příliš plošně významným krajinným prvkem. Z vodních ploch je významná pouze zatopená pískovna u výše zmíněné pily. Oproti předchozím hodnoceným katastrálním územím je zde patrný výraznější nárůst zastavěného území, což odpovídá i vyššímu počtu obyvatel a řekněme i lepší provázanosti s Českými Budějovicemi.

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE HRDĚJOVICE V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

 Katastrální hranice obce

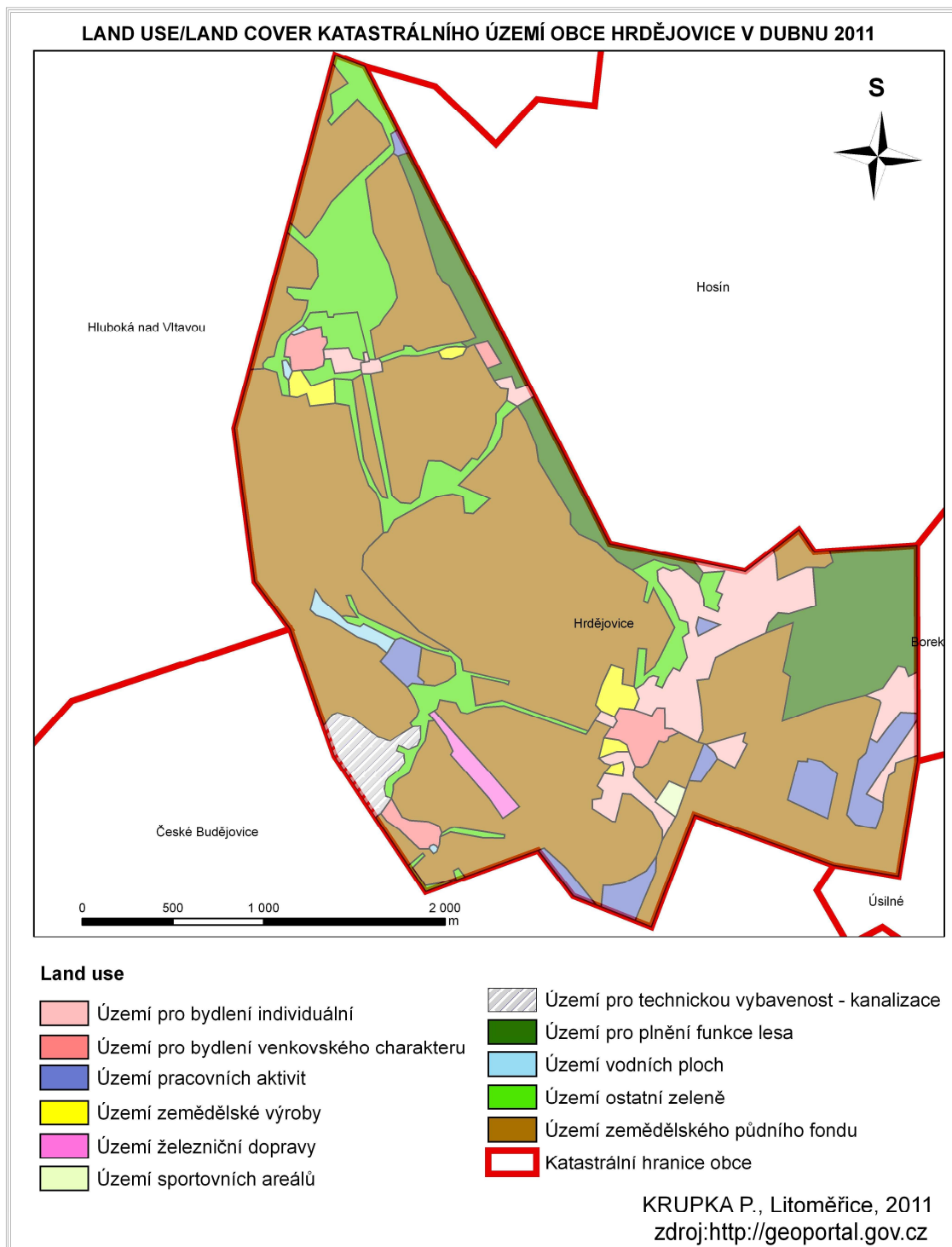
Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 5 Katastrální území obce Hrdějovice

Mapa č. 5 Land use/land cover katastrálního území obce Hrdějovice v dubnu 2011

5.6. Katastrální území obce Úsilné

Obec Úsilné se nachází přibližně 3 km severně od hranic Českých Budějovic, na souřadnicích 49°0' severní šířky a 14°30' východní délky v nadmořské výšce 399 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/10576 6,3 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice, katastrální území obcí Hrdějovice na Z, Borek na S, Libnič a Hůry na V.

První zmínka o obci pochází z dob Jana Lucemburského, přesněji z roku 1333. Významným obdobím jak pro Úsilné, tak sousední obec Hůry, byla doba panování císaře Rudolfa II. V prostoru mezi těmito obcemi se v této době těžilo stříbro. Ze zatopených štol byly v druhé polovině 20. století vodou zásobovány České Budějovice. Po zrušení poddanosti panství Hluboká tvořilo mezi lety 1850 – 1891 Úsilné osadu v rámci obce Hůry. Poté se již s výjimkou od dubna r. 1976 do listopadu r. 1990, kdy spadalo pod sousední obec Hrdějovice, stalo samostatnou obcí. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

I zástavba v Úsilném vychází z historického jádra obce (návesní typ půdorysu obce). Dnes ho tvoří pouze několik statků, nejznámějšími jsou č. p. 1 U Sukdolů a č. p. 9 U Proků. Směry modernější výstavby najdeme ve směru jihozápad - severovýchod. Nejnovější zástavbu nalezneme na pozvolně se zvyšujícím terénu Pod Nídlvským lesem na severu intravilánu obce. Zástavba je zde však velmi řídká, tvořená ojedinělými rodinnými domy. V období mezi roky 2001 a 2009 bylo v Úsilném dokončeno 29 nových bytů v rámci nové zástavby rodinných domů. Ve sledovaném období 2004 – 2010 každý rok v obci Úsilné rostl počet obyvatel. Rokem s největším celkovým přírůstkem byl rok 2009 (Tab. 6).

Územní plán Úsilného ^[13] z roku 2009 počítá s budoucí výstavbou právě v tomto prostoru „Pod Nídlvským lesem“ na SV obce a také ve směru JV od návsi (tzv. území „Sekyry“). Hranice těchto potenciálně zastavitelných území jsou tvořeny dvěma výraznými umělými prvky. Prvním je vedení VVN (400 kV), kdy již dnes je poměrně smutný pohled na nové rodinné domy v jižní části obce, které mají přímo za svými ploty vysoké, železné stožáry s elektrickým proudem. Druhým „rušivým“ prvkem je plánovaná trasa dálnice D3, která by měla sledovaný katastr obce protínat právě v jeho západní části. Proto je v mapě (Mapa č. 6) vyznačeno území služeb automobilové dopravy také na západě katastrálního území. Nyní je zde již vystavěno mimoúrovňové

křížení silnic E 49 a III. třídy 10576, které by měla v budoucnu sloužit jako sjezd z dálnice D3 s napojením na silniční přivaděč do Českých Budějovic (pomocí silnice I. třídy E49). Za touto komunikací se taktéž počítá s výstavbou smíšeného typu bydlení, v místech dnešního starého zemědělského družstva, v lokalitě zvané „Červený vrch“ a „Pod Červeným vrchem“. V obci Úsilné se nachází sportovní areál místního fotbalového oddílu SK Úsilné. S dalším sportovním rozvojem obec se, dle územního plánu z roku 2009, počítá na v severní části katastrálního území v oblasti zvané „Za trávníkem“ (Z od Nídlovského lesa), zde by mělo vyrůst nové golfové hřiště.

Tab. 6 Vývoj počtu obyvatel v obci Úsilné mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. k danému roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	335	336	338	347	357	368	389
Živě narození	3	5	2	2	5	5	*
Zemřelí	2	4	3	2	4	2	*
Přistěhovalí	9	4	15	24	18	24	*
Vystěhovalí	9	3	5	14	8	6	*
Celkový přírůstek	1	2	9	10	11	21	*

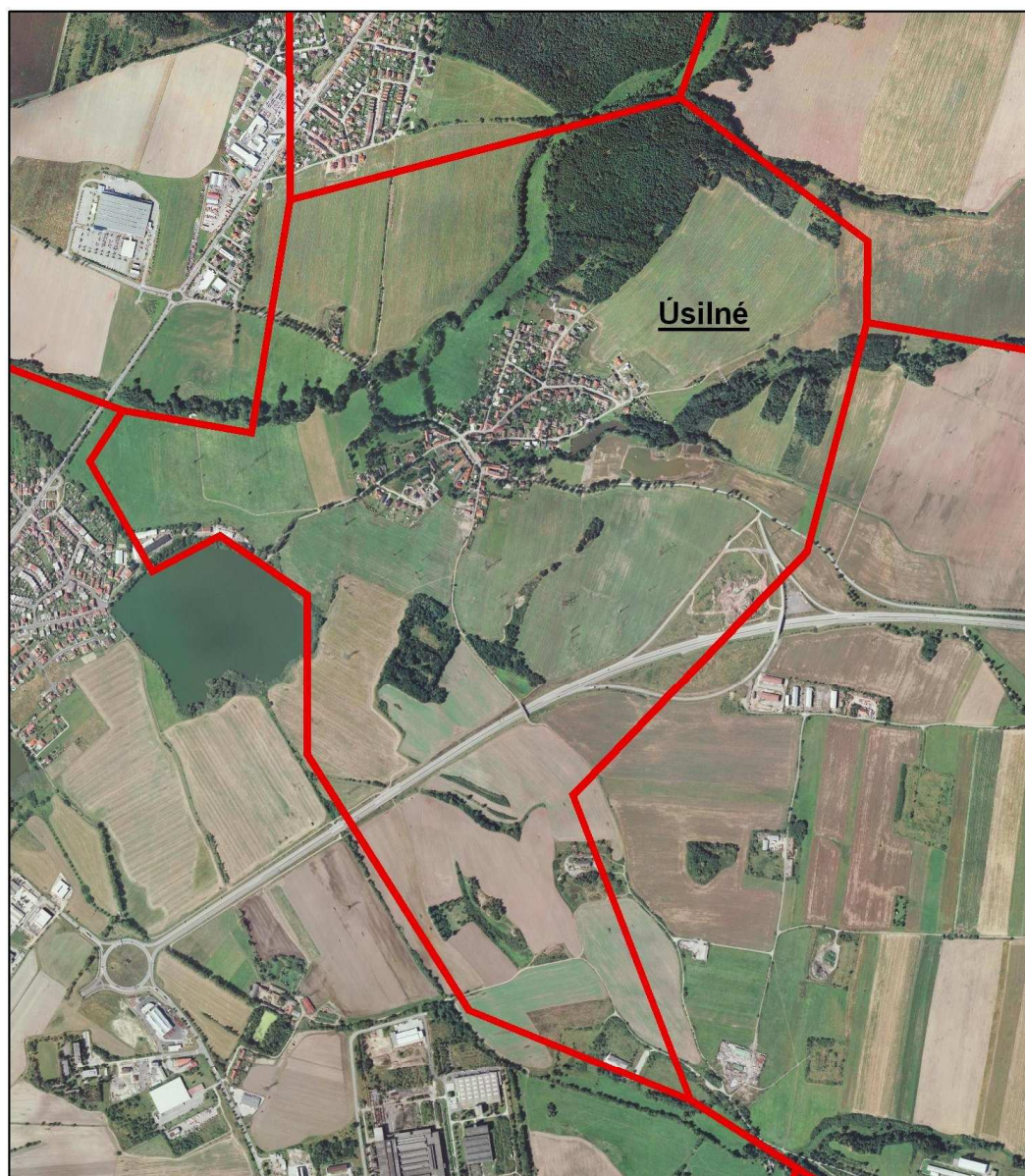
Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

Celková výměra katastrálního území obce je 303 ha^[10]. Více než 2/3, přesněji 215 ha z této plochy zabírá zemědělský půdní fond. Ten byl v minulosti zemědělsky značně využíván, dnes a do budoucna se počítá s jeho zastavením rodinnými domy, obchodními a skladovacími prostory^[13]. S velkým záborem půdy v katastru obce Úsilné se také počítá v souvislosti s plánovanou výstavbou dálnice D3.

Významnější vodní plochy se nacházejí ve východní části obce. Rybník název byl vybudován v roce 1965, rekonstruován roku 2000 a dnes plní významnou krajinnotvornou funkci díky své přirozené modelaci břehu. Pro obec Úsilné je neméně důležitá i jeho protipovodňová funkce. V řešeném území jsou lesní plochy zastoupeny pouze většími lesními komplexy Nídlovského lesa a Obecního lesa a dále pak menšími lesními porosty situovanými cca 200 m východně a 300 m jižně od intravilánu obce.

Celková výměra pozemků určených k plnění funkce lesa je v obci poměrně nízká, nedosahuje ani 10%. Jedná se především o lesy hospodářského významu. V této intenzivně zemědělsky využívané krajině zůstal však základ volné zeleně částečně zachován ve formě drobných remízků, lesíků, částí mezí, doprovodů polních cest apod. Významným prvkem je lokalita na jihu katastru obce zvaná Červený vrch, která je ponechána alespoň částečně nezastavěná z důvodu zachování krajinytvorných prvků. U ploch volné doprovodné zeleně se podle územního plánu z roku 2009 počítá s dalším pozvolným nárůstem. Stromové porosty by rovněž měly odhlučňovat dálnici D3 či zlepšovat krajinný ráz při sloupech s elektrickým vedením.^[13] Územní plán obce^[13] počítá s velkým ekonomickým rozvojem obce Úsilného, ovšem za předpokladu dostavby D3.

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE ÚSILNÉ V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

S

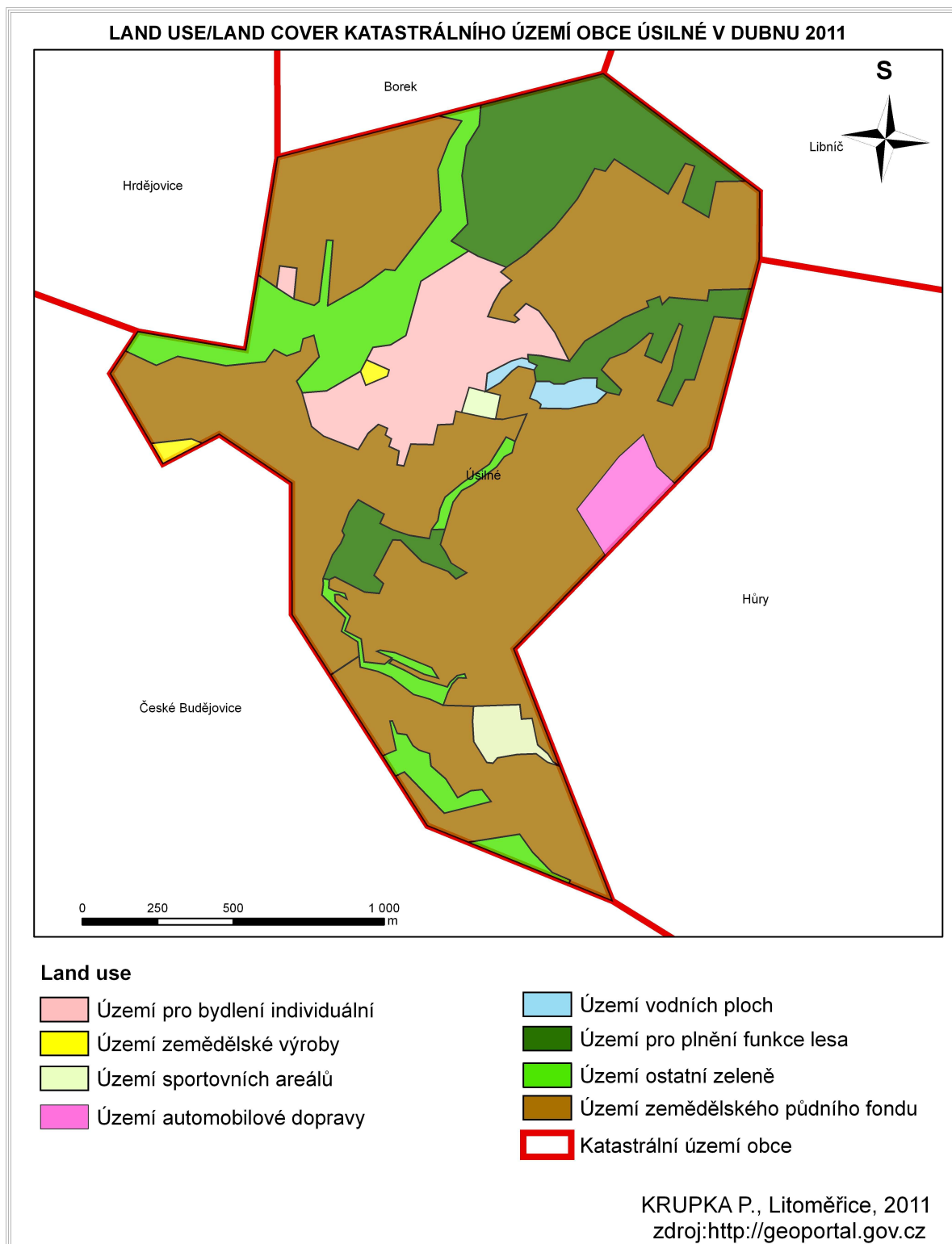
 Katastrální hranice obce

Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. 6 Katastrální území obce Úsilné

Mapa č. 6 Land use/land cover katastrálního území obce Úsilné v dubnu 2011

5.7. Katastrální území obce Hůry

Obec Hůry se nachází přibližně 5 km severozápadně od hranic Českých Budějovic, na souřadnicích 49°0' severní šířky a 14°32' východní délky v nadmořské výšce 510 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/10577 8,5 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na JZ, katastrální území obcí Vráto na J, Úsilné na Z, Libnič na S, Adamov na V.

První zmínka o obci pochází z dob Karla IV., přesněji z roku 1378. Jak název napovídá, jedná se o obec spjatou s hornickou činností. Za císaře Rudolfa II. se v jihovýchodní části těžilo stříbro v dole zvaném Werk. Později obec patřila k Hlubockému panství. Od roku 1850 jsou Hůry samostatnou obcí s výjimkou let 1943 – 1945, kdy byly spojeny s Jivnem, Libničí a Jelmem. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Obec Hůry s obcí Adamov prakticky z hlediska zástavby splývají s bývalým hornickou obcí, Rudolfovem. Hornická činnost zde však již dávno zanikla, a tak dnes má obec Hůry charakter běžné zemědělské vesnice. O současném rozvoji obce svědčí zastavěná stará náves, kde štíty nejstarších statků vystupují zpoza novější zástavby. V období mezi roky 2001 a 2009 bylo v Hůrách dokončeno 29 nových bytů v rámci nové rodinné individuální zástavby. Tato zástavba je situována především na severní stranu intravilánu obce, důkazem jsou toho vznikající nové ulice s názvy jako *K lesu*, *Lišovská*, *Ve stružce* aj. Ve sledovaném období 2004 – 2010 v obci rostl počet obyvatel, nejvýrazněji v roce 2008, kdy byl celkový přírůstek 22 obyvatel. Naopak jediný celkový úbytek nastal v roce 2009, kdy byl -1 (Tab. 7).

Územní plán obce^[14] z roku 2009 počítá se novou rodinnou zástavbou na jihu katastrálního území obce Hůry, směrem k hranicím s obcí Adamov, se kterým by tak tvořil již spojitou jednotnou zástavbu. Jedná se především o lokality „Pod vodojemem“, „Pod Eliášem“, „Nad štolou“ a „U kapličky“. Na severu katastrálního území je pak případná nová zástavba plánována v lokalitách „Pod Hůrským lesem“ , „Lišovská silnice I. a II.“ omezena silnicí E49. V severozápadní části intravilánu obce můžeme nalézt území pracovních aktivit, konkrétně opravnu a prodejce zemědělských strojů. Na severním okraji obce je nevyužitý zemědělský areál opravárenských dílen, který je v návrhu řešení určen k funkčnímu využití pro podnikatelské aktivity a služby.

Tab. 7 Vývoj počtu obyvatel v obci Hůry mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. daného roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	449	451	459	465	487	495	494
Živě narození	4	7	4	5	12	6	*
Zemřelí	5	2	5	0	1	4	*
Přistěhovalí	14	14	23	22	7	10	*
Vystěhovalí	11	11	16	5	10	13	*
Celkový přírůstek	2	8	6	22	8	-1	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

Celkové katastrální výměra obce činí 534 ha^[10]. Z mapy č. 7 je patrné, že v okolí obce je velké množství zemědělských družstev. Velkokapacitní kravín se nachází na S za silnicí E49 a není však v současnosti zemědělsky využíván. Zbylé bývalé zemědělské budovy jsou podle územního plánu připraveny k přestavbě, nebo plní funkci výrobní či skladovací.

Celková plocha zemědělského půdního fondu je v katastrálním území obce Hůry téměř 400 ha. I zde se však počítá s poměrně velkým zábořem ZPF. Jak uvádí dokumentace k územnímu plánu^[14], jedná se o plochu 147 ha. Vše souvisí s rozvojovou plochou regionálního významu, ve vazbě na hlavní urbanistickou osu, kterou prochází koridor navrhované dálnice D3. V tomto koridoru jsou navrženy plochy nadmístního významu pro komerční účely, lehký průmysl či vědeckotechnický park.

Lesnatost je zde malá, lesy tvoří jen nepatrnou část území, 25 ha. Největší les, tzv. Hůrský, nalezneme v západní části katastru obce a je napříč protnut silnicí E49 směřující na město Lišov. Stejně jako u sousední obce Úsilné i zde je, v rámci nového územního plánu, počítáno s rozšířením zalesněných ploch, které by měly tvořit přirozenou protihlukovou ochranu a jakousi „zelenou clonu“ mezi plánovanou dálnicí D3 a jí doprovázejícími komerčními či průmyslovými plochami a novou obytnou zónou. V severojižním směru od obcí Libnič a Úsilné k obci Vrátu můžeme pozorovat základní stavební prvky ÚSES¹⁸, včetně interakčních prvků v jižním cípu katastrálního území obce Úsilné. Na jižních polích katastru obce Úsilné se vyskytují agrární terasy s remízky.

¹⁸ ÚSES – Územní systém ekologické stability, Zákon č. 114/1992 Sb. ho definuje jako: „Územní systém ekologické stability je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Hlavním smyslem ÚSES je posílit ekologickou stabilitu krajiny zachováním nebo obnovením stabilních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb.“.

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE HŮRY V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

 Katastrální hranice obce

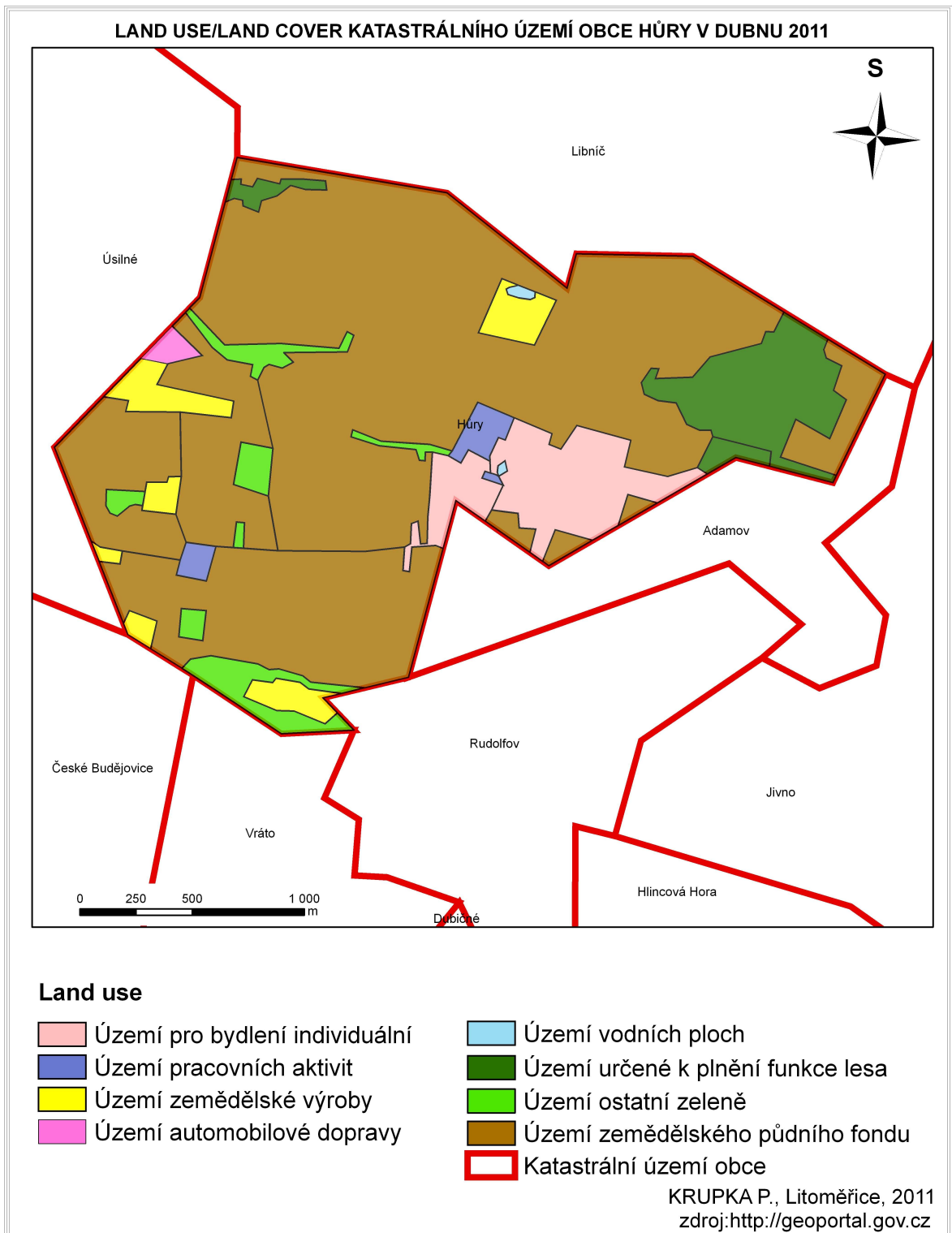
Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 7 Katastrální území obce Hůry

Mapa č. 7 Land use/land cover katastrálního území obce Hůry r. 2011

5.8. Katastrální území obce Vráto

Obec Vráto se nachází na vnější východní hranici Českých Budějovic, při Rudolfovské třídě, na souřadnicích 48°59' severní šířky a 14°31' východní délky v nadmořské výšce 420 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici III/0341 4,9 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na V a Rudolfov na Z, katastrální území obcí Hůry na S, Dubičné a Hlinsko na J.

První zmínka o obec pochází z roku 1375. V letech 1850 až 1951 bylo Vráto samostatnou obcí. Poté mezi roky 1952 a 1975 byla přiřčleněna k Českým Budějovicím, počínaje rokem 1976 následně k Rudolfovu. Status obce získalo Vráto znovu ke dni 24. listopadu 1990. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Obec Vráto tvoří zejména ucelená zástavba podél silnice II/634. Starší zástavba se zde vyskytuje jen v rámci jednotlivých stavení, která ovšem ustoupila do pozadí reklamních a komerčních ploch. Výstavba rodinných domů a vil ve Vrátu probíhá pouze v severním směru. Územní plán obce z roku 2010 vyčleňuje parcely pro stavbu tohoto typu především v ulicích Za prodejnu, Slunečná či severně a východně od ulice Větrná. Tímto by byly vyčerpány všechny plochy pro bytovou zástavbu v rámci rodinných domů a vil. V období mezi roky 2001 a 2009 bylo v Hůrách dokončeno 30 nových bytů v rámci nové rodinné zástavby. Nejvíce v roce 2006 a 2008, kdy výrazně stoupl počet přistěhovalých obyvatel (Tab. 8). Území pracovních aktivit nalezneme v centrální části obce, kde je obecní úřad a prodejny Texcolor, Auto Suchý a Náradí CB. V západní části jsou větší plochy pracovních aktivit, zde sídlí spediční společnost Incomtrans CZ s.r.o. a opravná kamionů Kamion servis s.r.o. Územní plán obce Vráto^[15] počítá i s plochami na jihu území, které by měly sloužit jako plochy výroby a skladování. Jedná se znehodnocené plochy, částí bývalého zemědělského areálu, určené k asanaci, které mají charakter brownfields a nelegální skládky. V severojižním směru, v západní části obce, je počítáno s budoucím vedením dálnice D3 a na ni navazujícími plochami výroby, komerčních skladů, retenčními nádržemi a plochami zeleně, které by měly vytvořit ochranné pásmo navržené obytné zástavby.

Obec Vráto patří k nejmenším katastrálním územím v rámci severního suburbánního lemu Českých Budějovic. Jeho celková výměra činí pouze 153 ha. V katastrálním území obce převládají plochy zemědělského půdního fondu se 116 ha. Jsou zde také základní skladebné prvky ÚSES, jako např. remízky, aleje a stromořadí.

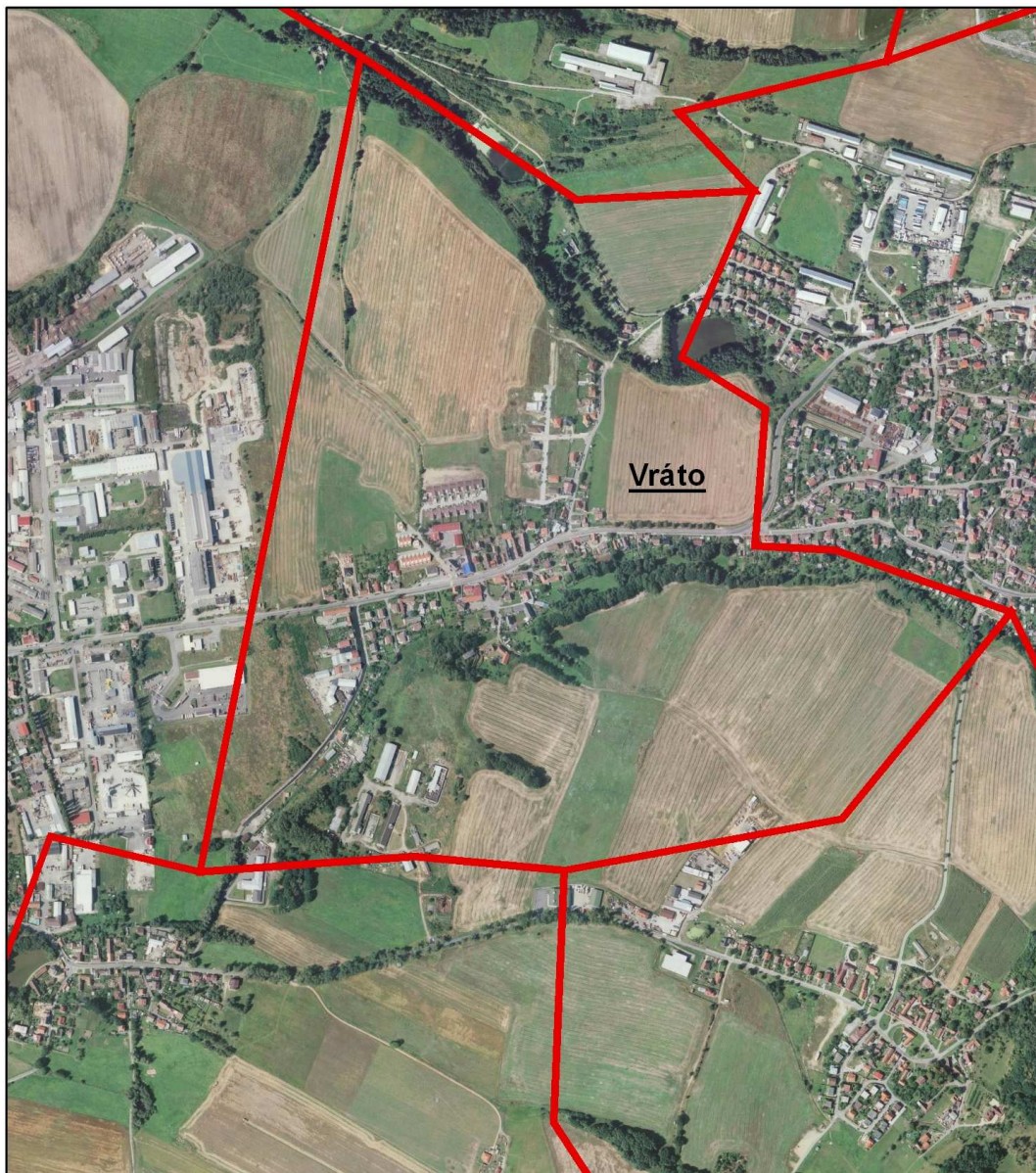
Lesní plochy nejsou vůbec zastoupeny, proto je v územním plánu obce Vráto^[15] kladen důraz na zachování těchto krajinných prvků v přírodě. Z vodních ploch je významnější rybník Kačer na severozápadě katastru obce.

Tab. 8 Vývoj počtu obyvatel v obci Vráto mezi r. 2004 – 2010 (stav k 1.1. daného roku)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel	226	232	230	256	255	272	278
Živě narození	1	1	2	5	3	6	*
Zemřelí	3	2	0	3	1	4	*
Přistěhovalí	15	10	27	9	20	25	*
Vystěhovalí	7	11	3	12	5	21	*
Celkový přírůstek	6	-2	26	-1	17	6	*

Zdroj: Vlastní s pomocí dat ČSÚ (* zatím bez údajů)

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE VRÁTO V ROCE 2011

0 250 500 1 000
m

 Katastrální hranice obce

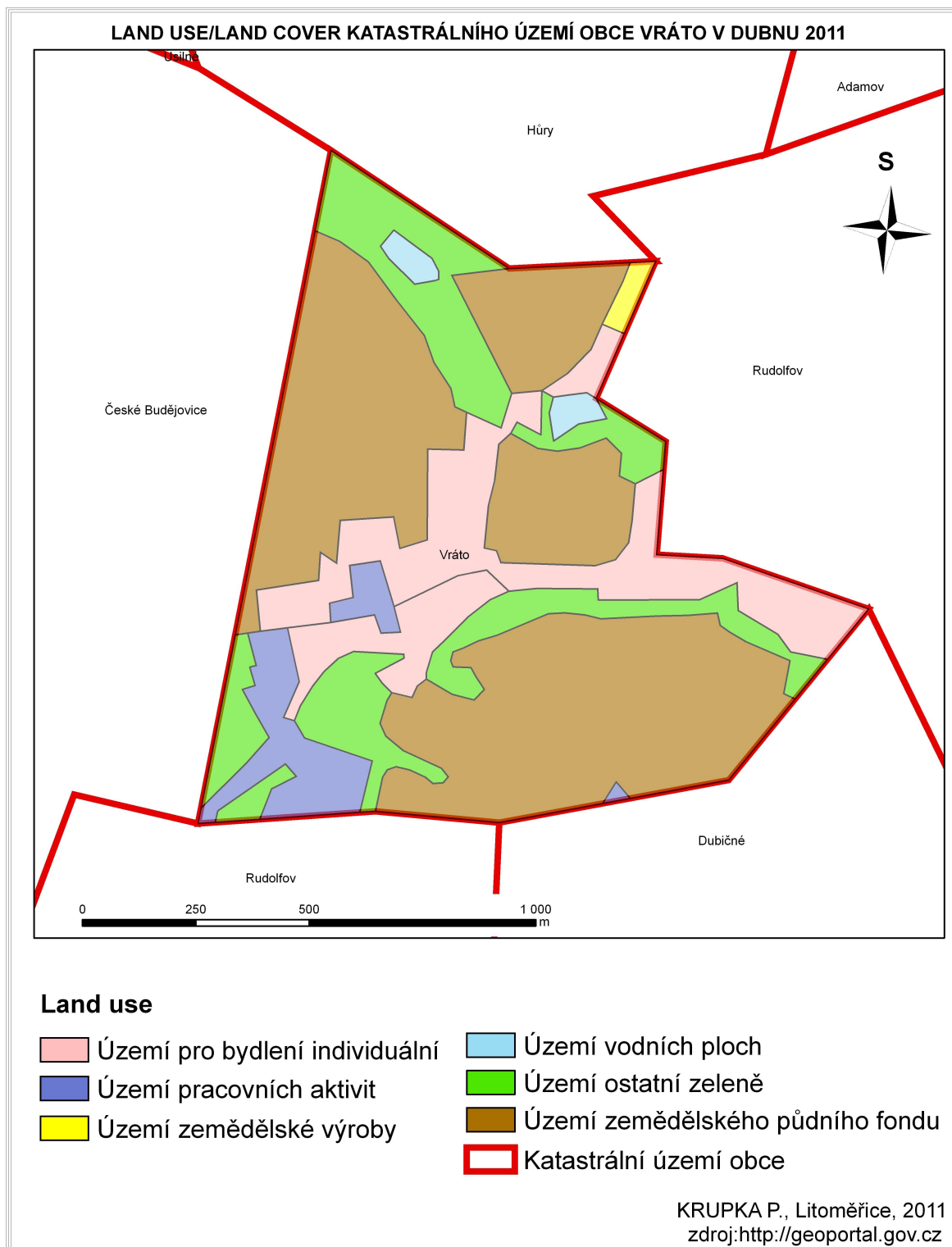
Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 8 Katastrální území obce Vráto

Mapa č. 8 Land use/land cover katastrálního území obce Vráto v dubnu 2011

5.9. Katastrální území obce Hlinsko u Vráta

Místní část Hlinsko, jež je součástí města Rudolfov, se nachází těsně při východní hranici Českých Budějovic, na souřadnicích 48°58' severní šířky a 14°31' východní délky v nadmořské výšce 410 m n. m. Z hlavního českobudějovického náměstí Přemysla Otakara II. je vzdálenost po silnici II/157 4,3 km. Sousedními katastrálními územími jsou katastrální území města České Budějovice na Z, katastrální území obcí Dobrá Voda u Českých Budějovic na J, Vráta na S, Dubičné na V. Správní obcí s rozšířenou působností jsou České Budějovice.

Nejstarší zmínka o obci Hlinsko pochází z roku 1376. V roce 1850 se Hlinsko stalo osadou obce Vráta, kterou zůstalo do roku 1952, kdy Hlinsko spadalo pod město České Budějovice jako jeho osada. Od roku 1976 bylo Hlinsko přičleněno k městu Rudolfovu, jehož městskou částí je dodnes.

Celková plocha katastrálního území Hlinska u Vráta činí 128 ha. Zástavba obce Hlinsko téměř splývá s Novým Vrátem a jako příměstská vesnice byla silně zasažena přestavbami. Je tvořena starší zástavbou podél silnice III. třídy č. 0341. Mladší zástavbu 70. a 80 let 20. st. nalezneme v jižní části obce. Územní plán Rudolfova^[17] z roku 2008, jehož je Hlinsko součástí, vytyčuje plochy pro novou bytovou výstavbu pouze v jižní části obce. Plochy jsou to malé, neboť přes katastrální území Hlinska vede koridor pro plánovanou dálnici D3 ve směru sever – jihozápad. I zde se počítá s využitím ploch po obou stranách koridoru dálnice D3. Územní plán obce Rudolfov^[17] je vyčleňuje pro území výroby a skladování, plošně jsou vymezeny hranicí lesa, katastrální hranicí a současnou zástavbou. Území pracovních aktivit nalezneme na SZ katastru obce Hlinsko u Vráta, jedná se o plochy společnosti HO-LA Center s r.o. (prodej a servis automobilů Toyota) a Ekoizol s r.o. (tepelné a zvukové izolace). V jihozápadním cípu zasahuje do území areál firem stavebních a prodávajících stavební materiál RABAT a.s., DEKTRADE a.s. a na východě velkoobchod s elektroinstalačním materiálem Aspera s r.o. Zemědělské družstvo se skladovacími prostory nalezneme na severu katastru a malá zemědělská usedlost je uprostřed polí na východě. Největší plochu zabírá zemědělský půdní fond, ale u něj se počítá se zábořem s výše zmíněnými plochami skladování a výroby podél koridoru D3. Jsou zde také základní skladebné prvky ÚSES, jako např. remízky, aleje, stromořadí a malá vodní plocha. Lesy zaujímají menší plochu na JV a táhnou se směrem k Dobré Vodě u Českých Budějovic.

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ OBCE HLINSKO U VRÁTA V ROCE 2011

0 100 200 400 m

S

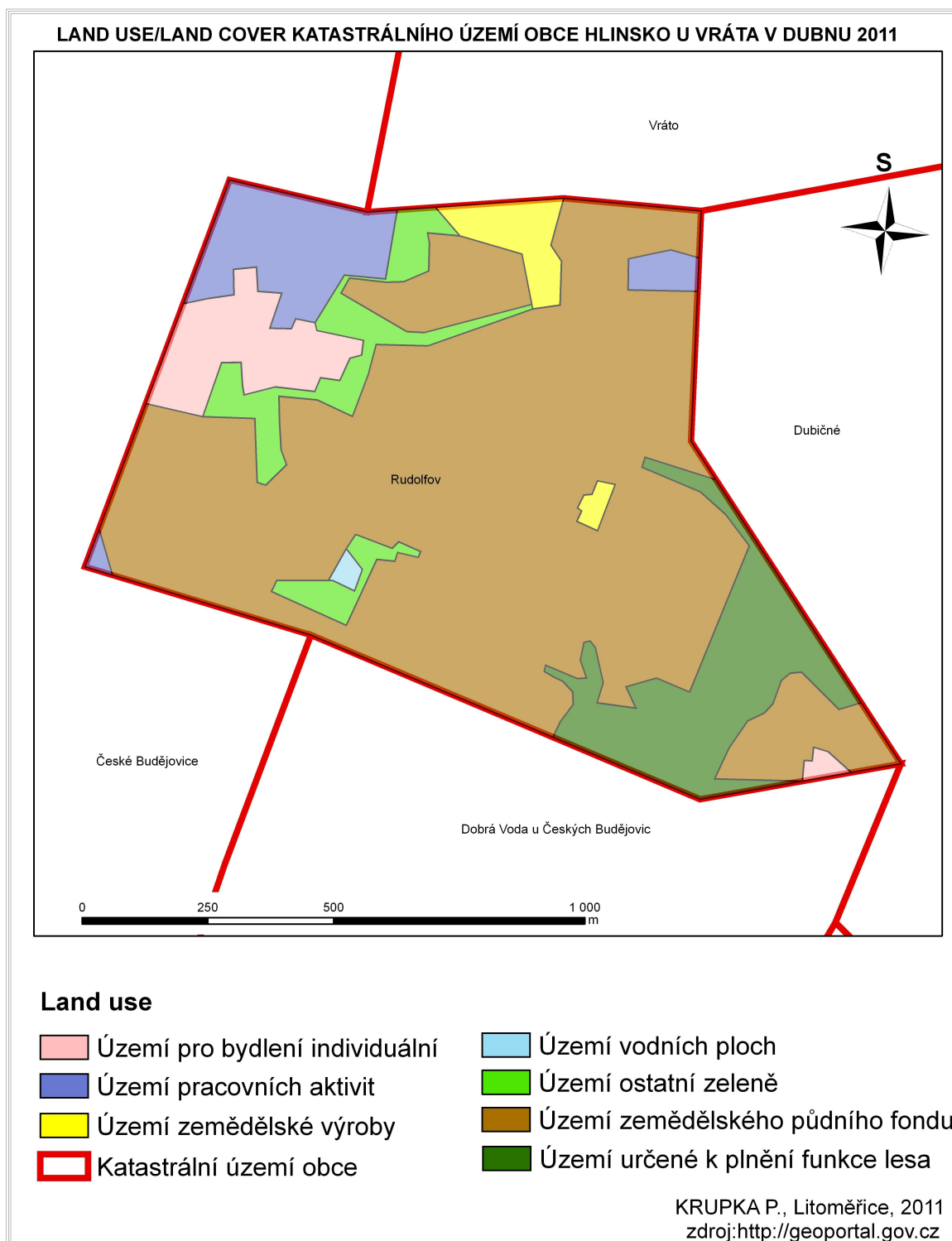
 Katastrální hranice obce

Vrátonázev obce

KRUPKA Pavel, Litoměřice, 2011
zdroj: <http://geoportal.gov.cz>

Obr. č. 9 Katastrální území obce Hlinsko u Vráta

Mapa č. 9 Land use/land cover katastrálního území obce Hlinsko u Vráta v dubnu 2011

6. ZÁVĚR

Hlavní částí práce hodnocení využití ploch a pokryvu země katastrálních území obcí severního suburbánního lemu města České Budějovice předcházela tvorba map LU/LC v programu ESRI ArcMap za pomoci ortofoto snímků z roku 2008. Po jejich vytvoření bylo třeba udělat porovnání změn s rokem 2011. Při terénním průzkumu byly případné změny zaznamenány a později byly přeneseny do nových map LU/LC k dubnu 2011.

Očekávané byly větší změny v důsledku suburbanizačních procesů a také díky okolní přírodě Českých Budějovic, která dává předpoklady pro stěhování obyvatel z krajské jihočeské metropole na její suburbánní lem. Tato naše hypotéza se nepotvrdila, neboť mezi roky 2008 a 2011 nedošlo ve vybraném území takřka k žádným výrazným změnám. Nejvýraznější změnou byl zábor zemědělského půdního fondu z důvodu stavby rodinných domů v jihovýchodní části intravilánu obce Branišov a jižního intravilánu obce Čejkovice při hrázi Mlýnského rybníka. Největším potenciálem, v budoucnu možným zastavením ploch rodinnými domy a vilami, disponují obce Branišov, Čejkovice, Dasný, Hrdějovice a Hůry. U obce Hůry může nastat problém se splynutím její zástavby s obcí Adamov a městem Rudolfov. Úsilné se díky své poloze zdá být do budoucna nejatraktivnější pro potenciální suburbánní migranty, je zde ovšem problém s omezením staveb kvůli ochranným pásmům podél stožárů VVN na J a JV a plánovanému koridoru dálnice D3 na V. S dálnicí počítají i územní plány obcí Hůry, Vráta a Hlinska u Vráta. Tyto obce mají z tohoto důvodu nevýhodu v malých plochách určených územními plány k bydlení. Pozitivem dálnice by mohlo být vytvoření výrobních, skladovacích a komerčních zón v jejím koridoru, které jsou vyznačeny i v územních plánech obcí, přes jejichž katastrální území by měla D3 vést. Suburbanizační tendence a proudy při porovnání s BERANOVÁ (2011) sledujeme spíše jižním směrem, resp. do obcí jižního suburbánního lemu Českých Budějovic, a to i přes to, že dopravní potenciál je v podobě silnice E49 a E55 na straně severního suburbánního lemu, stejně tak výhoda vyšších nadmořských výšek oceněných zejména při zimních inverzích.

Dalším ze závěrů práce je velký podíl území zemědělského půdního fondu každého z vybraných katastrálních území, a tím pádem i značný zemědělský ráz krajiny. Malý podíl lesů přisuzujeme právě ústupu před zemědělskou a antropogenní činností. Významným prvkem západní části severního suburbia je Českobudějovická rybníční

soustava, která zachovává krajinný ráz a je také rekreační oblastí českobudějovických obyvatel, kteří ve městě postrádají větší přírodně-rekreační plochy. Důležité jsou i severozápadní části zasahujících Vrbenských rybníků. Ty spadají do soustavy chráněných území evropského významu NATURA 2000.

Vytvořené mapy land use/land cover katastrálních území obcí pro rok 2011 vymezeného území vytváří celkový pohled na využití země a krajinného pokryvu severního suburbia města České Budějovice. Témata výzkumů této problematiky v dalších, na námi vybrané území navazujících katastrech obcí, budou do budoucnosti jistě zajímavou výzvou pro další odborné práce.

7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Literatura:

- BIČÍK, I., KUPKOVÁ, L. (2006): Vývoj využití ploch v Pražském městském regionu. In: Ouředníček, M. ed.: Sociální geografie Pražského městského regionu. Univerzita Karlova v Praze. Praha, s. 42-63.
- BOLTŽIAR, M., OLAH, B. (2009): Krajina a jej struktura (Mapovanie, zmeny a hodnotenie). UKF v Nitre, Fakulta Prírodných Vied, Nitra. 148 s.
- CULEK, M. (ed.), 1996. Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha. 347 s.
- DEMEK, J. (1974): Systémová teorie a studium krajiny. Studia Geographica 40, GÚ SAV, Brno. 198 s.
- DEMEK, J. (1981): Nauka o krajině. 1. vyd., SPN, Praha, 234 s.
- DEMEK, J., MACKOVČIN, P. (ed) a kol. (2006): Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR. 2. vydání. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, 580 s.
- DUBSKÁ, Barbora. (2010): Soubor map Jihočeského kraje ze Sčítání lidu 2001 : Ekonomická struktura obyvatelstva. České Budějovice, 80 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- HAIČKOVÁ, Jana. (2009): Obyvatelstvo Českobudějovické aglomerace, 125 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ V., KÜHNL K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Univerzita Karlova. Praha.
- HAMPL, M. a kol. (1996): Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. Praha.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

HAVRLANT, M., BUZEK, L. (1985): Nauka o krajině a péče o životní prostředí. SPN, Praha. 126 s.

HORÁKOVÁ, L. (2007): Změny krajinné struktury vybraného území, Brno, 54 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

HRŮZA, J., ZAJÍC, J. (2002): Vývoj urbanismu 1. díl. ČVUT, Praha.

JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M., eds. (2000): The Dictionary of Human Geography, fourth edition, Blackwell Publishers, Oxford, str. 883.

KRAFT, S. (2009): Doprava v Českých Budějovicích a v jejich zázemí. In: Kubeš, J. a kol.: "Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I." Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, s. 105 - 117. ISBN: 978-80-8083-733-4.

KUBEŠ, J. (2009a): Poloha, struktura, infrastruktura a obraz Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace. In: Kubeš, J. a kol.: "Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I." Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, s. 51 - 105. ISBN: 978-80-8083-733-4.

KUBEŠ, J. a KOL. (2009b): Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II. Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, s. 189 ISBN: 978-80-8083-734-4.

KUBEŠ, J., ŠVEC, P. (2009): Populační vývoj v typech sídelních jednotek Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace mezi lety 1850 - 2005. In: Kubeš, J. a kol.: "Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I." Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, s. 31-50. ISBN: 978-80-8083-733-4.

KUČEROVÁ, S., PULDOVÁ, P. (2011): Suburbanizace z ptáčích perspektiv. Geografické rozhledy, 20, č. 3, s. 32.

KUPKOVÁ, L. (2011): Země z nadhledu (6. část): Neřízená klasifikace multispektrálního obrazu v LEOWorks. Geografické rozhledy, 20, 3, s. 12–13.

MAIER, J. ed. (2002): Urbanistická čítanka. Česká komora architektů, Praha, str. 1-69.

- MAIER, J. (2004): Územní plánování. ČVUT, Praha.
- MULÍČEK, O. (2008): Geografie sídel. In: Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. a kol.: „Ekonomická a sociální geografie.“ Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 105-114, ISBN 978-80-7380-114-4
- MUSIL, J. (1996): Urbanizace. In.: Velký sociologický slovník. 2. svazek, P-Z, Karolinum, Praha, str. 1358-1359
- OUŘEDNÍČEK, M. (2002). „Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu“. s. 39–54 in: Sýkora, L.: „Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky.“ Praha: Ústav pro ekopolitiku.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2003): Suburbanizace Prahy. Sociologický časopis 39, č. 2, str. 235-253. ISSN 0038-0288.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2008): Současná česká suburbanizace a její důsledky. Veřejná správa 11, č. 4, s. I-IV. ISSN 1213-6581.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2011): Suburbanizace v České republice: aktéři subúrbánního rozvoje. Geografické rozhledy, 20, 3, s. 2–5.
- TOMÁŠEK, M. (2007): Půdy České republiky. Česká geologická služba. 68 s.
- SKALICKÝ, V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. In HEJNÝ, S., SLAVÍK, B. et al.: Květena České socialistické republiky 1: Academia, Praha. s. 103 – 121. 557 s.
- SKLENIČKA, P. (2003): Základy krajinného plánování. Naděžda Skleničková, Praha. 321 s.
- SÝKORA, L. (2003): Suburbanizace a její společenské důsledky. Sociologický časopis, 39(2): 55 – 71s.
- VINK, A. P. A. (1983): Landscape ecology and land use. Longman. London. 264 s.
- VOŽENÍLEK, V. (2000): Geografické informační systémy I. Pojetí, historie, základní komponenty. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, s. 173.
- ZLATNÍK, A., RAUŠER, J. (1966): Biogeografie I. In: Atlas ČSSR. ÚSKG, Praha.
- ŽIGRAJ, F. (1983): Krajina a jej využívanie. 1. vyd., UJEP, Brno. 131 s.

Dokumentace:

Zákon ČR č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny

Zákon ČR č. 289/1995 Sb. lesní zákon

Internetové zdroje:

^[1] *Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka.* [online]. [cit. 2011-03-22].

< http://lucc.ic.cz/lucc_data/ >

^[2] *Geografické informační systémy. GISCOM.* [online]. [cit. 2011-03-22]. <

<http://www.giscom.cz/co-je-gis-1/> >

^[3] *Dálkový průzkum země. GISCOM.* [online]. [cit. 2011-03-22]. <

<http://www.giscom.cz/dalkovy-pruzkum-zeme/> >

^[4] *Laboratoř GIS a DPZ. Botanický ústav AV ČR.* [online]. [cit. 2011-03-16]. <

http://www.ibot.cas.cz/index.php?p=laborator_gis&site=default >

^[5] *DPZ. GISAT* [online]. [cit. 2011-03-16]. < <http://www.gisat.cz/content/cz/dpz> >

^[6] *CENIA – Česká informační agentura životního prostředí.* [online]. [cit. 2011-03-22].

<<http://www.cenia.cz/C12572160037AA0F.nsf/showProject?OpenAgent&PID=CPRJ7T3H42O2&cat=about>>

^[7] *Legenda územního plánu města České Budějovice.* [online]. [cit. 2011-03-22].

<http://mapy.c-budejovice.cz/tms/zaklad/legend/legenda_upd.php>

^[8] *Nahlížení do katastrů nemovitost. ČÚZK.* [online]. [cit. 2011-03-15].

<<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/VyberKatastr.aspx>>

^[9] *Co je Natura 2000. AOPK ČR.* [online]. [cit. 2011-04-02].

<<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102&akce=&ssHledat=>>

^[10] *Veřejná databáze. ČSÚ.* < <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp> >

^[11] *Vybrané ukazatele – ORP České Budějovic. ČSÚ.* [online]. [cit. 2011-04-06].

<http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/vybrane_ukazatele_orp_ceske_budejovice>

[12] *Územní plán obce Čejkovice*. [online]. [cit. 2011-04-11]. <<http://www.cejkovice-cb.cz/uzemni-plan-obce-cejkovice-v-katastralnim-uzemi-cejkovice/d-1025>>

[13] *Územní plán obce Úsilné*. [online]. [cit. 2011-04-11].
<http://www.usilne.cz/cz/uredni_deska>

[14] *Územní plán obce Hůry*. [online]. [cit. 2011-04-11]. <<http://www.hury.cz/uzemni-plan-obce-hury/d-1275/p1=1256>>

[15] *Územní plán obce Vráto*. [online]. [cit. 2011-04-11].
<http://www.vrato.cz/admin/userfiles/files/UP_1_2.pdf>

[16] *Projektová a inženýrská kancelář*. [online]. [cit. 2011-04-20].
<<http://www.ekoeko.cz/reference/xcovcb.php>>

[17] *Územní plán obce Rudolfov*. [online]. [cit. 2011-04-21].
<<http://www.mestorudolfov.cz/index.php?nid=1815&lid=CZ&oid=1321325>>

8. SEZNAM PŘÍLOH

Obr. 10 Land use/land cover katastrálního území obce Branišov v roce 2008

Obr. 11 Land use/land cover katastrálního území obce Čejkovice v roce 2008

Obr. 12 Land use/land cover katastrálního území obce Dasný v roce 2008

Obr. 13 Land use/land cover katastrálního území obce Bavorovice v roce 2008

Obr. 14 Land use/land cover katastrálního území obce Hrdějovice v roce 2008

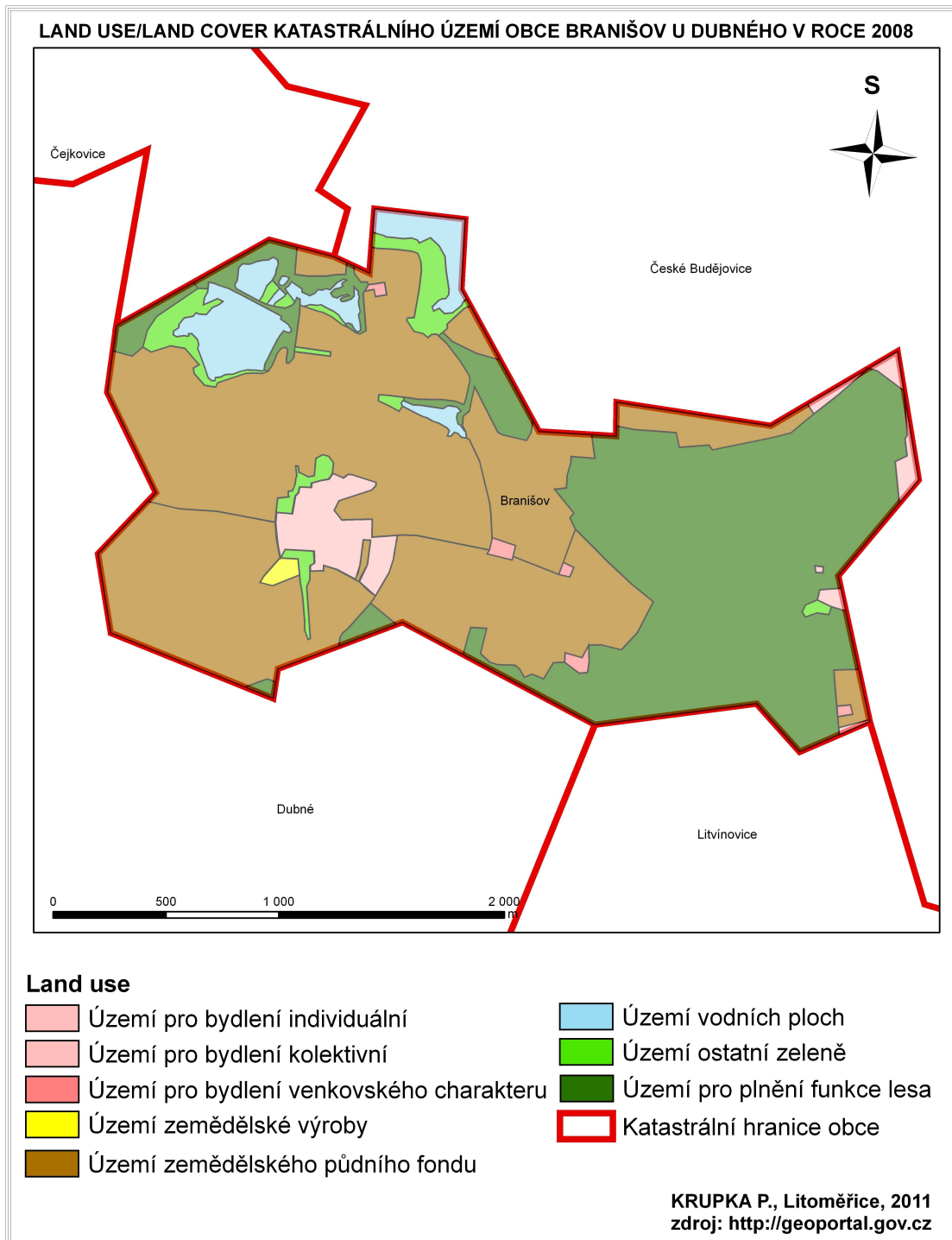
Obr. 15 Land use/land cover katastrálního území obce Úsilné v roce 2008

Obr. 16 Land use/land cover katastrálního území obce Hůry v roce 2008

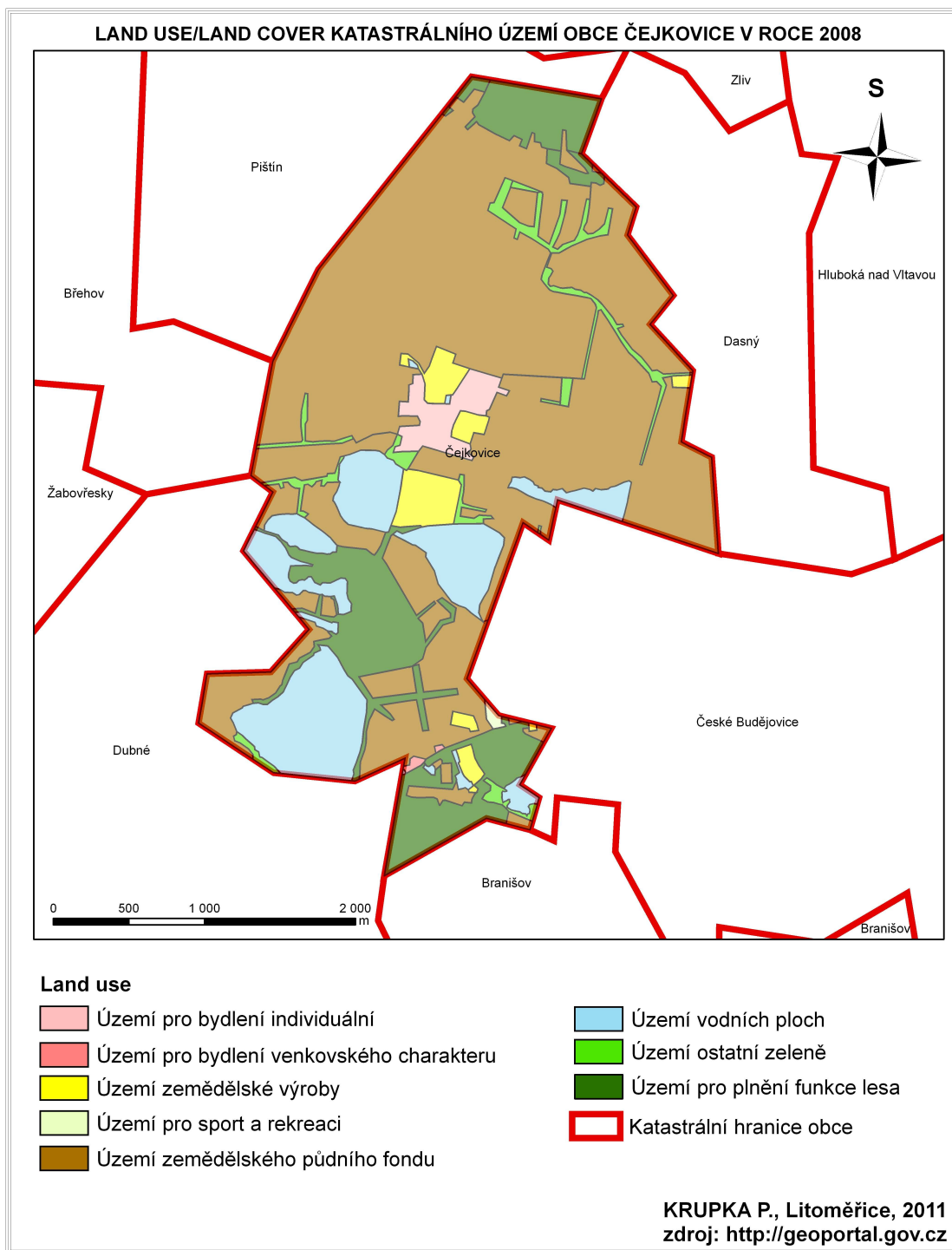
Obr. 17 Land use/land cover katastrálního území obce Vráto

Obr. 18 Land use/land cover katastrálního území obce Hlinsko u Vráta v roce 2008

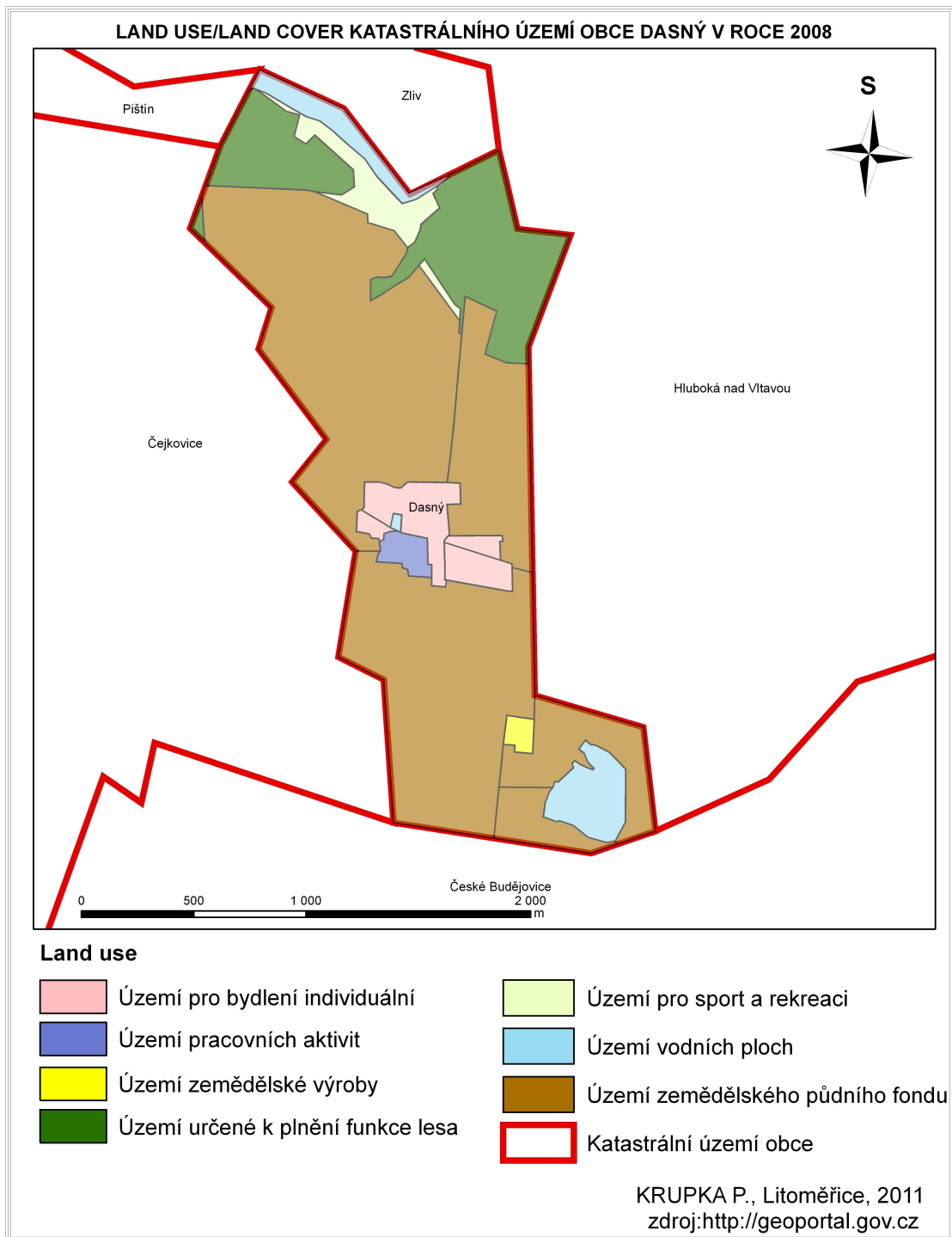
9. PŘÍLOHY

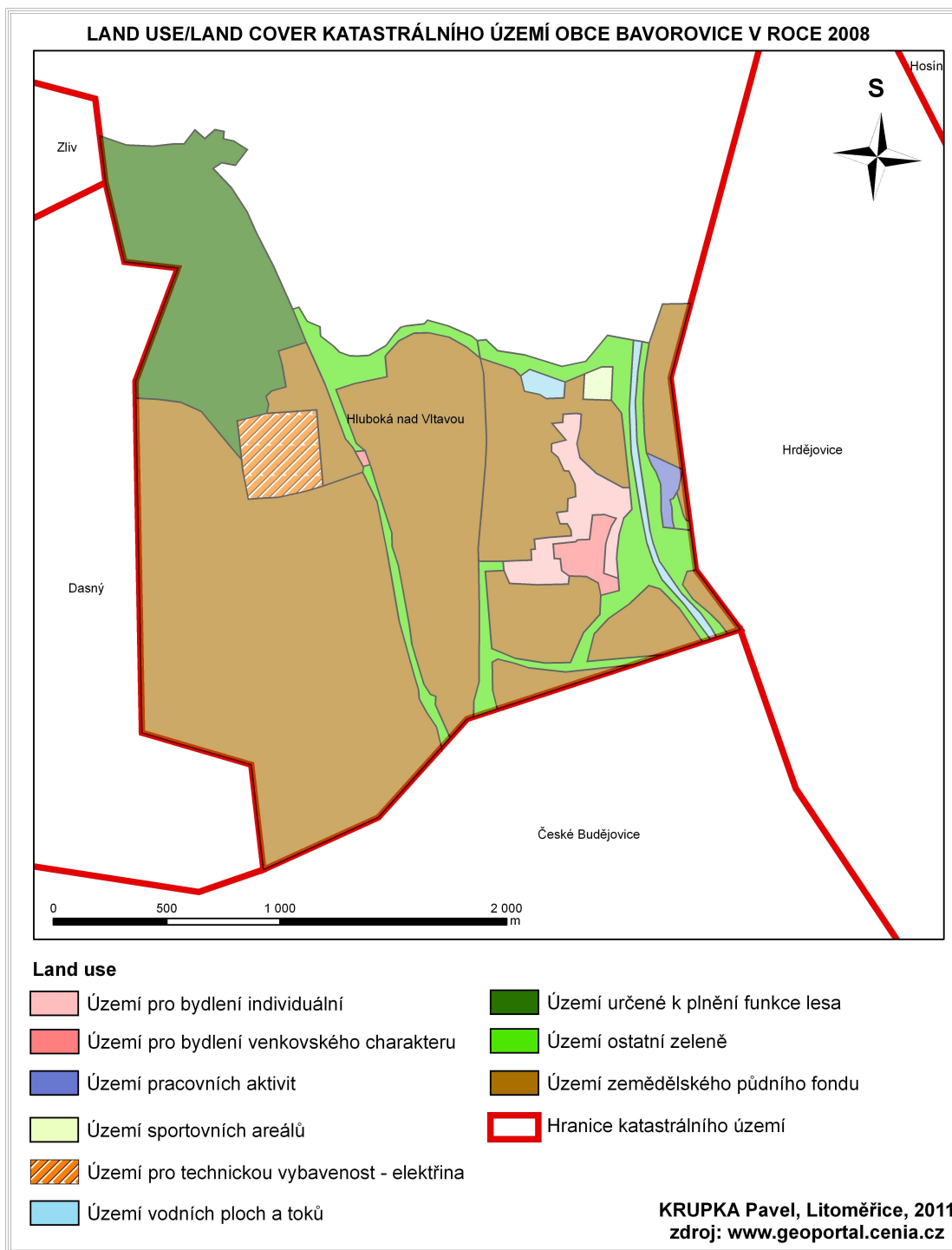
Obr. 10 Land use/land cover katastrálního území obce Branišov u Dubného v roce 2008

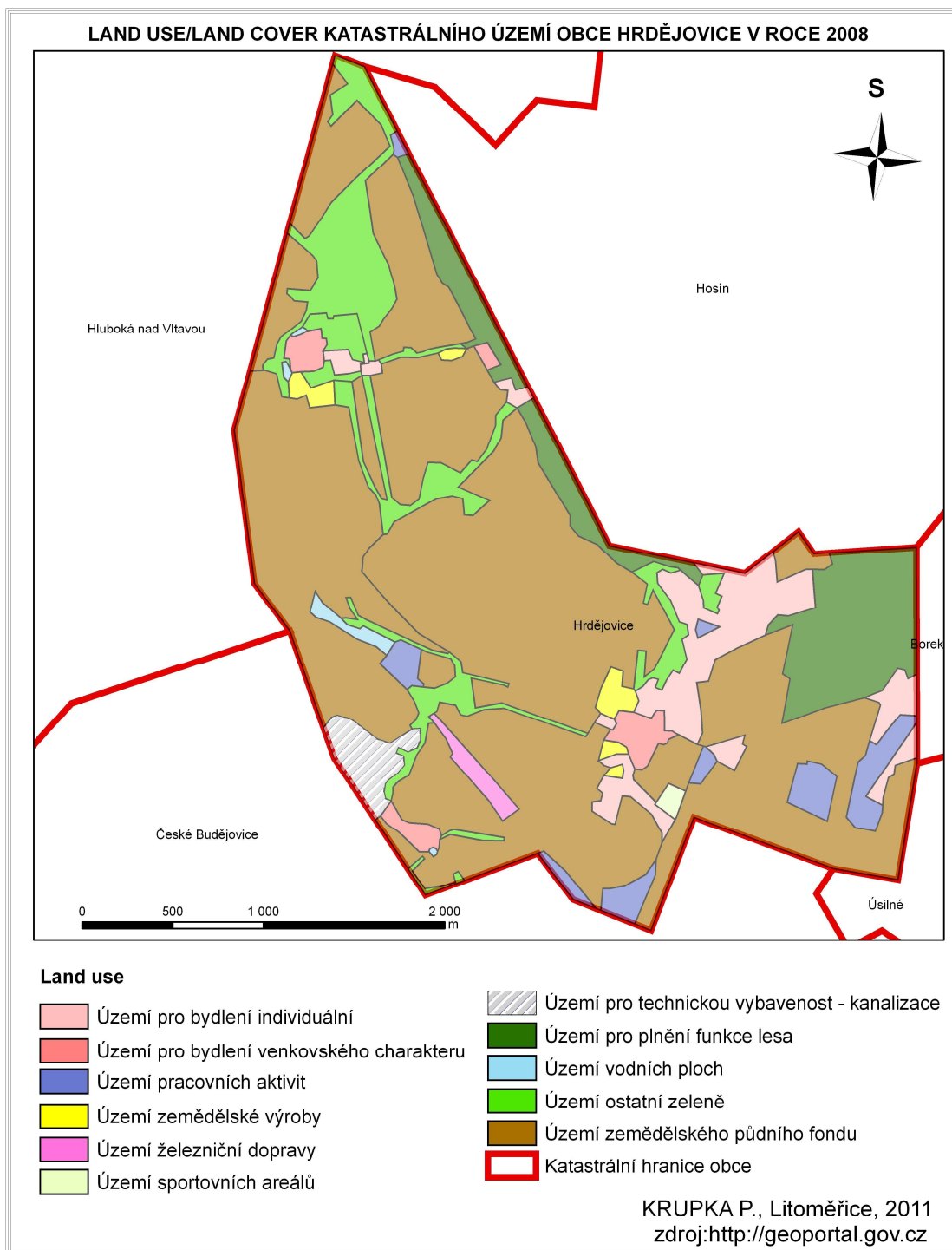
Obr. 11 Land use/land cover katastrálního území obce Čejkovice v roce 2008

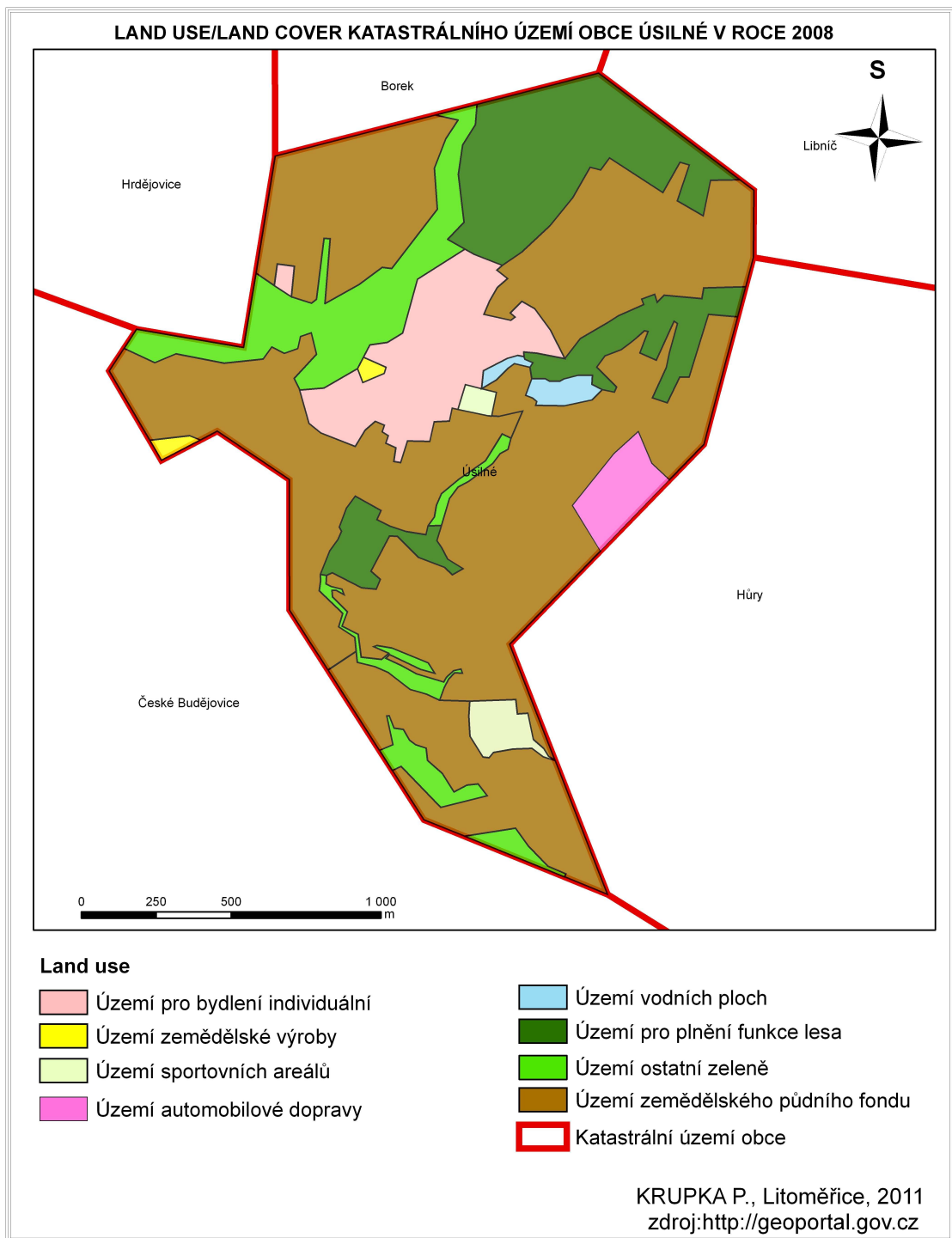
Obr. 12 Land use/land cover katastrálního území obce Dasný v roce 2008

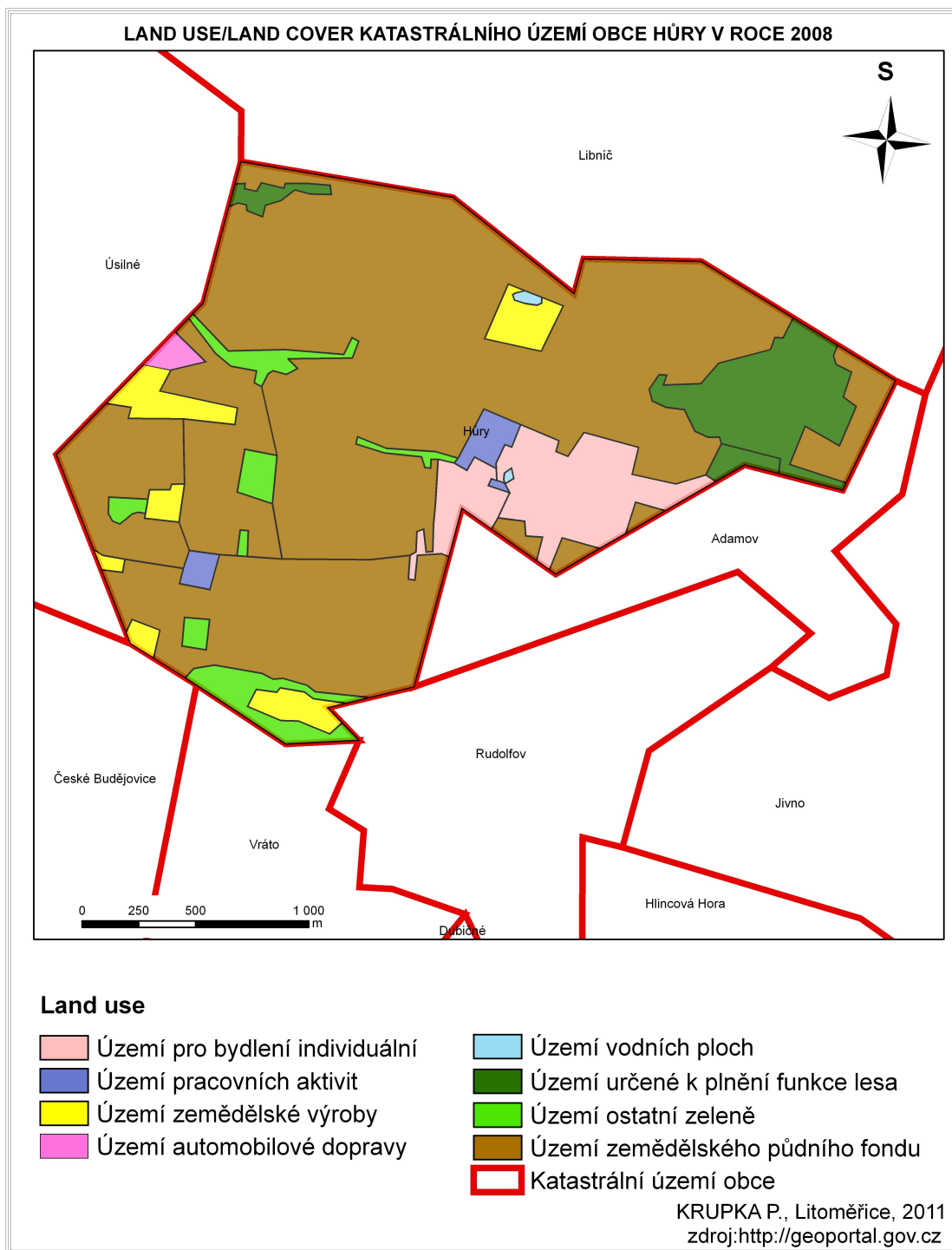
Obr. 13 Land use/land cover katastrálního území obce Bavorovice v roce 2008

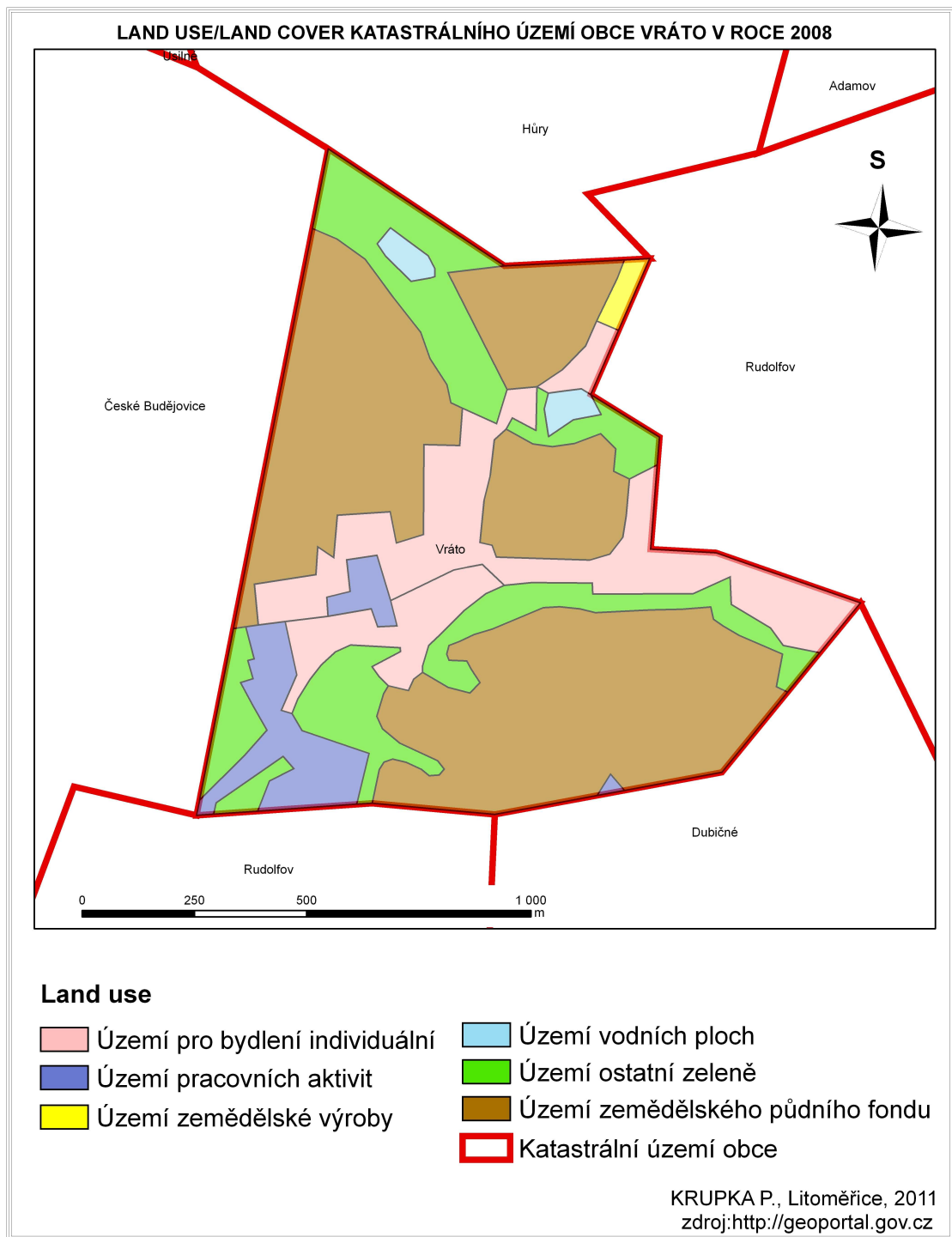
Obr. 14 Land use/land cover katastrálního území obce Hrdějovice v roce 2008

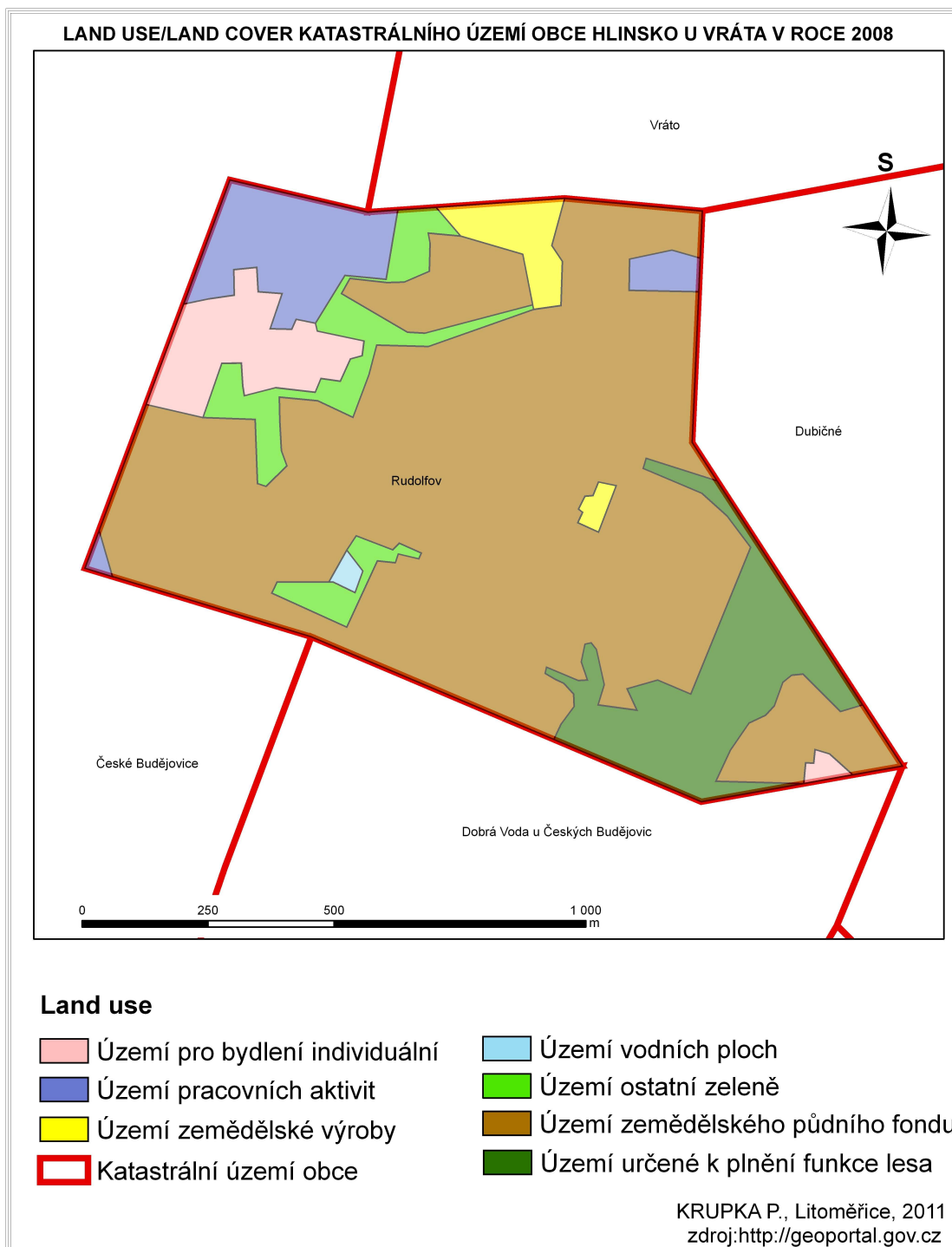
Obr. 15 Land use/land cover katastrálního území obce Úsilné v roce 2008

Obr. 16 Land use/land cover katastrálního území obce Hůry v roce

Obr. 17 Land use/land cover katastrálního území obce Vráto v roce 2008

Obr. 18 Land use/land cover katastrálního území obce Hlinsko u Vráta v roce 2008